

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 92 · 9. juni
Sesjonen 2019–2020

Møte tirsdag den 9. juni 2020 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 92):

1. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Ombudsmannsnemnda for Forsvaret sin innberetning om virksomheten i tiden 1. januar–31. desember 2019
(Innst. 341 S (2019–2020), jf. Dokument 5 (2019–2020))
2. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Investeringar i Forsvaret
(Innst. 339 S (2019–2020), jf. Prop. 78 S (2019–2020))
3. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Jonas Gahr Støre, Ingvild Kjerkol, Åsunn Lyngedal, Nils Kristen Sandtrøen og Cecilie Myrseth om etablering av et nasjonalt cluster for utvikling og produksjon av vaksiner
(Innst. 343 S (2019–2020), jf. Dokument 8:89 S (2019–2020))
4. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om etablering av beredskapslagring av matkorn
(Innst. 344 S (2019–2020), jf. Dokument 8:92 S (2019–2020))
5. Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2020 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2020/2021)
(Innst. 345 S (2019–2020), jf. Prop. 99 S (2019–2020))
6. Referat

Presidenten: Representanten Erlend Wiborg, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra Miljøpartiet De Grønnes stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Une Bastholm i tiden fra og med 9. juni og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten Per Espen Stoknes innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:00:40]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Ombudsmannsnemnda for Forsvaret sin innberetning om virksomheten i tiden 1. januar–31. desember 2019
(Innst. 341 S (2019–2020), jf. Dokument 5 (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får en taletid på inntil 3 minutter.

Hårek Elvenes (H) [10:01:32] (ordfører for saken): Ombudsmannsnemnda for Forsvaret har gjennom sitt arbeid i 2019 ønsket å belyse følgende hovedtemaer: mobbing og seksuell trakassering, personellet, verneplikten og veteranarbeidet. Det er betryggende å se at Ombudsmannsnemnda erfarer svært mye positivt under sine befaringer i Forsvaret. Nemnda slår følgende fast:

«Det utvises godt lederskap med tydelige holdninger, stor arbeidsvilje, og hovedsakelig et godt arbeidsmiljø. De vernepliktige soldatene har høy motivasjon, og bidrar svært godt sammen med de ansatte med å løse pålagte oppdrag.»

Dette stemmer godt overens med befolkningens inntrykk av Forsvaret. Forsvaret løser sitt oppdrag og tar vare på sine menn og kvinner.

Forsvaret er en stor etat og har naturlig nok en del utfordringer å ta tak i. Ombudsmannsnemndas rapport for 2019 har i større grad vektlagt arbeidet med å forebygge mobbing og seksuell trakassering, den såkalte MOST-undersøkelsen. Denne undersøkelsen, gjennomført høsten 2018, har vært svært viktig for å avdekke mobbing og uønsket seksuell atferd i Forsvaret. Undersøkelsen omfattet om lag 15 000 ansatte og vernepliktige i etaten og avdekket til dels svært alvorlige funn knyttet til vold, seksuelle overgrep og mobbing blant Forsvarets ansatte og vernepliktige.

Ombudsmannsnemnda har uttrykt tilfredshet med arbeidet i etterkant av denne rapporten. Det bør likevel forventes at arbeidet med å forebygge og avdekke vold, mobbing og seksuell trakassering fortsetter med uforminsket styrke. Derfor imøteser jeg den neste MOST-undersøkelsen, som etter planen skal gjennomføres til høsten.

Hva gjelder Forsvarets personell, registrerer nemnda at verneplikten og førstegangstjenesten fortsatt har høy status, men at en relativt liten andel av årskullene,

kun ca. 7 400 kvinner og menn, gjennomfører første-gangstjenesten. Kvinneandelen er stigende og utgjorde i 2019 ca. 20 pst.

Ombudsmannsnemndas rapport peker på utfordringer knyttet til brudd på arbeidstidsbestemmelsene for de vernepliktige mannskapene. Nemnda bemerker at den langsiktige løsningen på dette må bli mer mannskap. Det er også regjeringens anbefaling. Jeg oppfatter at det fra et bredt politisk flertall i denne salen er et ønske om å styrke personellet i Forsvaret gjennom flere reservister, flere vernepliktige og økt antall årsverk. Derfor legger regjeringen i sin framlagte langtidsplan opp til en økning med 3 000 vernepliktige, 2 200 årsverk og 1 000 flere reservister i løpet av de neste åtte årene. Blir denne styrkingen gjennomført, vil det helt klart avbøte situasjonen.

Ombudsmannsnemndas rapport tar også for seg veteranarbeidet i Forsvaret. Nemnda viser til det gode tverrpolitiske arbeidet som er gjennomført de siste ti årene, fra og med framleggelsen av St.meld. 34 for 2008–2009 til den nylig framlagte veteranmeldingen som Stortinget skal behandle til høsten. Gjennom disse meldingene og den pågående oppmerksomheten knyttet til veteranene og deres arbeid og samfunnets behov for å verdsette dette arbeidet, er det ingen tvil om at statusen til og vilkårene for veteranene har blitt bedret de siste ti årene – som en tverrpolitisk innsats av både foregående regjeringer og den nåværende.

Ombudsmannsnemnda peker også på hvordan flere forhold bør forbedres og behovet for på en bedre måte å ivareta personellet som tjenestegjør i internasjonale operasjoner. Det stiller jeg meg helt og fullt bak. Dette er også omtalt i den veteranmeldingen som nylig er lagt fram, og det er særdeles viktig at det blir fulgt opp.

I sum vil jeg si at Ombudsmannsnemndas rapport konkluderer positivt. Samtidig er det viktige utfordringer som der er påpekt, som jeg er sikker på vil bli fulgt opp, og som jeg imøteser oppfølgingen av i det kommende år.

Jette F. Christensen (A) [10:06:52]: Jeg vil takke saksordføreren for et grundig arbeid, men det er to ting jeg ikke helt skjønner.

For det første: Når det kommer til arbeidstidsbestemmelser, skriver komiteen:

«Komiteen noterer seg nemndas bemerkning om at den langsiktige løsningen på dette vil kreve at Forsvaret rekvirerer tilstrekkelig antall mannskap-er for å bemanne alle tjenestefunksjonene.»

Problemet med det er at utdannet personell er noe man ikke bare kan rekvirere. Man kan ikke gå og kjøpe det på butikken, man må faktisk utdanne personell. Jeg bare registrerer at regjeringspartiene ikke er med på

merknaden som har skissert opp at mer utdanningskapasitet i Forsvaret må prioriteres for å løse problemet. Det synes jeg er rart.

Regjeringspartiene har med rette trukket fram verdien av MOST-undersøkelsen og er for at arbeidet med å forebygge og avdekke vold og seksuell trakassering fortsetter. Det er strålende. Men her vil jeg legge til at Ombudsmannen for Forsvaret i seg selv er en avgjørende faktor for at denne undersøkelsen kunne gjennomføres på den måten den er blitt gjort på. Ombudsmannen har laget et rom der det er lov å si fra i en kultur der det tidligere ikke var det. Det er viktig arbeid, og det fortjener all honnør.

Regjeringspartiene skriver at de ønsker en MOST-undersøkelse velkommen, og det gjør vi også, men da er det viktig at den nye rapporten ikke bare beskriver situasjonen og avdekker tilfeller, men også tiltakenes effekt, altså de tiltakene Forsvaret har satt i verk for å bøte på problemet. Da forstår jeg ikke hvorfor ikke regjeringspartiene er med på merknaden fra SV, Senterpartiet og Arbeiderpartiet der vi skriver at en dårlig kultur i Forsvaret vil ha en negativ konsekvens for forsvarsevnen og nasjonal trygghet, og at man derfor må legge til rette for en god kultur og rette opp i eksisterende utfordringer.

Det er umulig for meg å skjønne hvorfor en ikke vil være med på det vi skriver om at tiltakene Forsvaret har satt i verk, må bli fulgt opp. Vi skriver at effekten på tiltakene må bli evaluert. Jeg skjønner ikke hvorfor ikke alle er med på det. Vi setter ikke i gang tiltak for at det skal se ut som om vi gjør noe, vi setter i gang tiltak fordi vi vil at de skal virke. Det er ikke konseptet vasking vi er opptatt av her, det er konseptet reint.

Ledere i Forsvaret er allerede på god vei til å bygge en sunn kultur. De går foran, og de leder an. Den mest rørende talen jeg har hørt mot seksuell trakassering, var av Sjef Sjøforsvaret på Haakonvern. Den kom spontant som svar på et spørsmål om hva han ville gjøre for å rette opp det som hadde kommet fram i MOST-undersøkelsen. Han sa at seksuell trakassering oppstår i hodet på noen som tenker feil, og vokser i en kultur som godtar det. Han og folkene hans i Marinen trenger ryggdekning for at det arbeidet de legger ned for å bekjempe dette hver eneste dag, er viktig å bruke tid på – for det er det.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:10:18]: Jeg må innrømme at jeg egentlig ikke hadde tenkt å ta ordet i denne saken, men jeg gjør det likevel – ikke for at Fremskrittspartiet også skal på banen, men jeg har noen saker jeg ønsker å ta opp.

Verneplikten: Det står at 12–13 pst. avtjener verneplikt. Det er et veldig lavt volum. Det burde vært langt høyere – ikke bare fordi Forsvaret trenger det, men fordi samfunnet trenger folk som avtjener verneplikten i stør-

re grad enn i dag. Det har stor betydning for samfunnet at flere er inne i Forsvaret, både for forståelsen av Forsvaret og for forståelsen av samfunnet generelt sett. Det at det sannsynligvis – uten at jeg er skråsikker på det – er de best kvalifiserte, de som på en måte lykkes best i samfunnet, og som kanskje også kommer fra de beste hjemmene, som faktisk avtjener verneplikten, synes jeg er synd. Det burde vært annerledes. Det burde vært slik som det er i USA og andre steder, at det å være i Forsvaret faktisk er en mulighet til å lykkes i samfunnet. Og det burde legges bedre til rette for å se dette i en helhet.

Når det gjelder veteranarbeidet, er jeg saksordfører for veteranmeldingen til høsten, og jeg ser frem til det arbeidet. Jeg har fått mer og mer forståelse for betydningen av det. Det er mange veteraner i dette landet som fortjener oppmerksomhet, og så er det sånn at man blir veteran ganske tidlig fordi man avslutter karrieren ganske tidlig og blir veteran resten av livet. Det gjør at det er en stor gruppe der ute som trenger å bli ivaretatt på alle mulige måter.

Og til det som gjelder MOST-undersøkelsen: Der står det at man skal ta mobbing og seksuell trakassering på alvor, og at man skal ivareta beskyttelse av alle som er involvert. Jeg stusser over det, for dette er noe man hører hver eneste gang, men hva skjer med dem som faktisk blir tatt for mobbing og seksuell trakassering? Det står aldri noe om det. Hva skjer med dem? Blir de oppsagt? Får det konsekvenser for dem? Eller blir de omplassert? Får de litt tilsnakk og så er de tilbake i Forsvaret, eller hva er det som faktisk skjer? Det ønsker jeg også å få klarhet i fra forsvarsministeren. Hvilke konsekvenser får det faktisk å mobbe og drive med seksuell trakassering? Uten konsekvenser vil dette fortsette.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:12:44]: Ombudsmannsnemnda for Forsvaret er ein viktig kontrollfunksjon for Stortinget. Det utvalet som er oppnemnt på bestilling frå Stortinget – Harberg-utvalet, eller Hareide-utvalet var det kanskje før – gjer ein viktig jobb, og det er òg viktig at me som politikarar får vere med i prosessen med å lage ombudsmannsnemnda til ein så god kontrollinstans som mogleg.

Det er òg interessant å lese rapporten frå Ombudsmannen for Forsvaret, og eg vil framheve nokre punkt. Fleire har nemnt rapporten om mobbing og seksuell trakassering, MOST-rapporten, som Ombudsmannsnemnda har jobba særleg med dei siste åra. Rapporten avdekka mange kritikkverdige forhold. Ein dårleg kultur i Forsvaret vil ha negative konsekvensar for forsvarsevna og den nasjonale tryggleiken, og difor må arbeidet med å leggje til rette for ein god kultur og dessutan rette opp i eksisterande utfordringar vere ein prioritet. Det må òg ha konsekvensar, som førre talar tok opp, dersom ein

mobbar eller trakasserer andre i Forsvaret, som elles i samfunnet. Forsvaret har sett i verk ei rekkje tiltak, og det er sjølvsagt svært viktig at dei vert følgde opp. Det er òg viktig at effekten vert evaluert, og at det vert gjennomført nye undersøkingar, slik at ein følgjer utviklinga nøye.

I dei siste årsrapportane til Stortinget har det vore tydeleg frå nemnda at det er ein ubalanse mellom tilgjengeleg personell og dei oppgåvene som Forsvaret er forplikta til å gjennomføre. Dette fører til stor arbeidsbelastning på personell, brot på arbeidsmiljølova og dessutan utfordringar med å halde på personellet på grunn av høg belastning over tid. Dette er svært alvorleg, og personellsituasjonen i Forsvaret må finne si løysing snarast.

Utdanningskapasiteten i Forsvaret er òg for låg. Det er stor uro i Forsvaret over at den eksisterande styrkestrukturen ikkje vert oppfylt. I Heimevernet vert det m.a. vist til ei underdekning på 1 000 lagførarar, og i dag kan ein lese i media at Heimevernet til og med kanskje ikkje skal ha øvingar resten av året, grunna innsparingar i Forsvarsdepartementet. Det står ikkje i denne rapporten, men eg måtte nemne det. Kanskje statsråden kan kvittere ut nokre av dei spekulasjonane som ein kan lese om i dag?

Det låge talet på dei som er inne til førstegongsteneeste kvart år, gir òg uro for oppfylling av styrkestrukturen. Utdanningskapasiteten i Forsvaret i dag må styrkjast ettersom det i dei komande åra vil vere ein trong for å utvide strukturen ytterlegare.

Senterpartiet er glad for at Forsvaret i 2019 arbeidde spesielt med rekruttering frå dei minst befolka områda i landet. I tillegg er det òg eit aukande tal med yrkesfagleg bakgrunn som må vurderast for gjennomføring av førstegongstenesta. Sett i lys av den utfordrande personellsituasjonen er dette ei positiv utvikling som vil kunne ha positiv innverknad på m.a. ståtida i Forsvaret. Det er ein ny måte å tenkje på, men eg meiner det er ein rett måte å tenkje på.

Veteranane våre må takast godt vare på. Dei har gjort ein viktig jobb for landet, og dei må ha føreseielege rammer for korleis regjeringa skal utøve politikken, men òg korleis Stortinget skal gi rammene for det. Det er difor trist å lese at talet på førespurnader til ombudsmannens kontor som omhandlar veteranar, er aukande. Tema som vert tekne opp, er sein sakshandsaming hjå Nav, Statens pensjonskasse og andre. Dette er ein situasjon Senterpartiet meiner ein må ta tak i, og som det er mogleg å betre. Veteranane har gjort ein innsats for landet vårt, og dei har gjort ein innsats for sikkerheit i inn- og utland. Dei må ikkje kome i den situasjonen at dei ikkje får den hjelpa dei treng frå storsamfunnet når dei treng det.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:17:37]: La meg begynne med å takke Ombudsmannsnemnda for å ta opp sentrale og viktige saker, saker som også jeg er opp-tatt av.

Det er grunn til å rose komiteen for å ha etterspurt temaet mobbing og trakassering i fjorårets innstilling. Ombudsmannsnemnda har viet temaet betydelig plass i sin innberetning i år. Nemnda sier seg tilfreds med de tiltakene Forsvaret har iverksatt for å håndtere og mot-virke mobbing og trakassering.

I 2020 vil Forsvaret gjennomføre en videreutviklet undersøkelse om mobbing og seksuell trakassering. Det vil øke kunnskapsgrunnlaget, noe som kan tydeliggjøre behovet for eventuelle nye tiltak. I tillegg håper jeg at denne prosessen vil bidra til større åpenhet, slik at enda flere våger å melde fra om uønskede hendelser.

Arbeidet med å bekjempe mobbing og seksuell tra-kassering er et kontinuerlig arbeid, som både Forsvaret og regjeringen tar på største alvor. Målet er at ingen skal utsettes for mobbing eller trakassering. Jeg støtter nemndas vurdering om at personellstrukturen må være bæ-rekraftig. Det er en av grunnene til at vi har iverksatt sto-re og viktige omstillingsprosesser i innværende lang-tidsperiode. Målet med omstillingen har vært økt ope-rativ evne og en bærekraftig forsvarsstruktur. Jeg har stor forståelse for at omstillingsprosesser er krevende for personellet, men jeg har også stor tro på at de vil se ver-dien av reformene når de gir økt operativ evne.

Samtidig må vi jobbe for å styrke robustheten. Det er derfor regjeringen i den framlagte langtidsplanen har foreslått å styrke Forsvaret. Forsvaret bør styrkes med 550 flere ansatte de fire første årene, og 700 flere verne-pliktige. I tillegg vil vi øke aktiviteten for reservister i styrkestrukturen. Vi vil også videreutvikle samarbeidet med andre aktører. Samlet sett vil dette bidra til å styrke Forsvarets beredskap og utholdenhet.

Jeg ser alvorlig på at det forekommer brudd på ar-beidstidsbestemmelsene for de vernepliktige. Forsvaret jobber nå med å iverksette tiltak, og jeg har stor tiltro til at Forsvaret gjør sitt ytterste for å ivareta de verne-pliktige. Vi foreslår også å utvide ordningen med 16 måneders førstegangstjeneste også for Luftforsvaret og Sjøforsvaret, på samme måte som vi allerede har gjort det for Hæren. 16 måneders tjeneste vil være aktuelt for avdelinger med høye krav til kompetanse og sam-trening. Med dagens praksis driver flere av de operative avdelingene med grunnleggende soldatutdanning. Det er viktig å styrke fleksibiliteten og verneplikts relevans for bemanning av stående avdelinger. Regjerin-gen anbefaler derfor at grunnleggende soldatutdanning skal gjennomføres utenfor de operative avdelingene. Summen av disse tiltakene vil gradvis gi Forsvaret en betydelig styrket personellsituasjon i tida framover.

Nemnda peker på at ivaretagelsen av veteranene har blitt betydelig styrket gjennom de siste ti årene. Det er jeg glad for. Dette er et resultat av systematisk arbeid fra flere regjeringer. Samtidig løfter nemnda fram noen utfordringer som det er viktig å ta tak i. Etter at Ombuds-mannsnemndas rapport ble levert, har regjeringen oversendt den nye veteranmeldingen til Stortinget. Mel-dingen adresserer mange av de samme utfordringer som nemnda peker på. For å gjøre hverdagen lettere for veteranfamiliene vil regjeringen bl.a. innføre kompen-sasjon for ekstra hjemmedager med syke barn. Vi vil også gi kompensasjon for foreldrepermisjon som vete-ranene ikke får tatt ut på grunn av tjeneste. Familiene vil også få tilbud om parsamtaler før utreise i regi av fami-lievernkontorene. Nemnda peker videre på behovet for økt forskning. Regjeringen vil bidra til mer forskning, bl.a. om hvordan utenlandstjenesten påvirker psykisk helse, veteranenes levevilkår og familielivet, spesielt for barna.

Jeg er glad for det gode arbeidet Ombudsmann-snemnda gjør for våre veteraner. Antallet henvendelser fra veteranene viser at nemnda fyller et behov. Jeg støt-ter derfor nemndas forslag om å endre mandatet og in-struksen, slik at dette kan inngå som en formell del av ombudsmannens arbeid.

Avslutningsvis vil jeg benytte anledningen til å rette en stor takk til alt personell i Forsvaret for den jobben de gjør. Som nemnda framhever, viser Forsvarets personell en holdning, en ansvarlighet og en lojalitet som er im-ponerende. Jeg ser det som et privilegium å få lov å være statsråd for en sektor med så mange dyktige mennesker, både ansatte og vernepliktige.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [10:22:08] (komiteens le-der): Forsvarsministeren var inne på den viktige jobben som personellet i Forsvaret gjør. De står til dels under stort press mange steder. De har stått i press i Sjøforsva-ret etter KNM «Helge Ingstad»-ulykken og har måttet bli ivaretatt der. Og vi ser at det er et press på ressurs-situasjonen veldig mange steder. Da foreslår altså for-svarsministeren at man skal øke personellet med 550 i løpet av en fireårsperiode. Jeg kan ikke helt forstå at det skal kunne imøtelese Forsvarets behov for at man ikke mange steder skal lage arbeidstidsbestemmelser som gjør det vanskelig for personell i Forsvaret.

Mitt spørsmål er: Vil forsvarsministeren være med på en større avtale i Stortinget hvor vi kan øke dette an-tallet? Vi har jo en unik mulighet nå til å få inn folk som er ledige, kanskje fra andre yrker, og rekruttere dem til-bake til Forsvaret, enten det er fra oljeindustrien eller flybransjen.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:23:10]: Nå er det Ombudsmannsnemndas melding vi diskuterer. Vi har lagt fram en langtidsplan for Stortinget, som vi gjerne forhandler om. Men den har komiteen sendt tilbake.

Når det gjelder arbeidstidsbestemmelser, peker nemnda på brudd for vernepliktige. Det er alvorlig, og det er en sak som Forsvaret har fått beskjed om å ta tak i. Også nemnda har registrert at Forsvaret tar grep når det gjelder dette.

Det er ikke bare antall hoder vi fyller på med, som gjør at vi får en bedre personellstruktur i Forsvaret. Vi øker også bærekraften ved å omdanne fra mer administrative stillinger til operative stillinger. Vi øker reservistordningen og endrer og får en ny reservistordning. Vi får en høyere operativ evne i bataljonene når vi får en dedikert rekruttskole på yttersida. Alle reformene vi gjennomfører, bedrer personellsituasjonen. Men vi skal selvfølgelig være med og diskutere antall personell hvis det er et ønske fra Stortinget om å øke det i tida framover.

Anniken Huitfeldt (A) [10:24:17]: Forsvarsministeren var i sitt innlegg akkurat nå opptatt av at de som ikke kunne ta ut foreldrepermisjon, som var ansatt i Forsvaret, skulle få kompensert for det. Det kan være gode argumenter for det, men det kan også føre til at Forsvaret ikke blir gode nok til å legge til rette for foreldrepermisjon. Det er et krav vi stiller til resten av norsk arbeidsliv, at man skal kunne ta ut foreldrepermisjon, men nå innføres altså en kompensasjonsordning for arbeidsgivere som ikke klarer å imøtekomme dette, som er en rettighet for alle menn. Vi vet at likestilling er en veldig viktig årsak til at noen slutter i Forsvaret, at de ikke klarer å ivareta de familieforpliktelsene de har. Er det da klokt å begynne å kompensere ansatte i Forsvaret som ikke får tatt ut foreldrepermisjon? Det er jo bare menn dette handler om, som da ikke kan ta sin pappakvote.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:25:14]: Hvis beskrivelsen av det forslaget vi har lagt fram i veteranmeldingen, hadde vært riktig – hadde det vært sånn som representanten Huitfeldt legger det fram nå – hadde jeg vært helt enig med henne, men da hadde vi heller ikke lagt det fram. Det vi har lagt fram, er et forslag som omhandler folk i utenlandstjeneste. En utenlandsdeployering tar gjerne ni måneder – tre måneder trening først og så seks måneder ut. I løpet av de månedene kan det være vanskelig å få avviklet foreldrepermisjon. I løpet av de månedene kan det være vanskelig å få tatt ut dager hjemme med sykt barn, rett og slett fordi man er borte. Vi har sagt at for de få det gjelder, og det er veldig få, vil vi åpne for muligheten til at den som er hjemmeværende, kan få lov å ta ut de permisjonsdagene.

Når det gjelder Forsvarets ansatte i Norge, er ikke det en mulighet vi skal åpne for – tvert imot. Erfaring har vist oss at der skal vi heller trene Forsvaret i å bli flinkere til å legge til rette for at det skal være enkelt å ta ut de velferdspermisjonene.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:26:32]: I dei siste årsrapportane til Stortinget frå Ombudsmannsnemnda har nemnda vore tydeleg på at det er ein ubalanse mellom tilgjengeleg personell og dei oppgåvene som Forsvaret er plikta til å gjennomføre. Det gjeld altså ikkje berre dette året, men det har gjenteke seg. Det fører til brot på arbeidsmiljølova, det fører til problem med å gi foreldrepermisjon, og det er ei stor arbeidsbelastning, sjølv sagt. Det er noko med det at det òg kan føre til ubalanse i strukturen. Meiner forsvarsministeren at styrkestrukturen i Forsvaret er robust i dag i alle forsvarsgreiner?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:27:19]: Nei, vi har også adressert utfordringer i personellstrukturen i Forsvaret, all den tid at aktiviteten har økt raskere enn vi hadde planlagt. Så har vi også fylt på med ekstra besetninger på fartøy, fylt på med ekstra personell rundt omkring. Men Forsvaret står i en utfordrende omstillingsprosess nå, rett og slett fordi vi skal flytte personell fra administrative stillinger over til mer operative stillinger. Vi endrer avdelinger slik at de skal kunne stå på et høyere operativt nivå hver dag, istedenfor å bygge seg opp til et høyt operativt nivå og så bli tatt ned igjen fordi man tar inn rekrutter.

Vi endrer Forsvaret med ny militær ordning, et spesialistkorps og et offiserskorps, dvs. at vi endrer oppgavene til personell i Forsvaret, og vi endrer utdanningen i Forsvaret. Det er klart at dette er store endringer som bygger et bedre forsvar, men jeg er helt åpen om at det er utfordrende å stå i disse omstillingsprosessene. Jeg får ofte tilbakemeldinger om at dette gir gode resultater.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:28:30]: Sjøforsvaret styrkte besetninga gjennom å flytte sine egne folk, så vidt eg har fått fortalt på besøk hjå Sjøforsvaret. Men det gir uro at det manglar opptil tusen lagførarar i Heimevernet og det er forholdsvis få inne til førstegongstjeneste. I Forsvarsstaben vert det no drøfta om all trening og øving på heile områdestrukturen i Heimevernet skal kuttast i resten av 2020 på grunn av at ein må bruke pengar for å dekkje inn valutakostnader, kostnader med korona, kostnader med nedgang i verdsøkonomien, oljekrisa og feriepengesaker på toppen. Kan statsråden bekrefte at områdestrukturen i Heimevernet vil verte trena som planlagt i 2020?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:29:29]: Vi får prøve å ta det stegvis.

Det er ikke riktig at Sjøforsvaret har styrket besetningen bare ved å flytte administrative over til operative. De har tatt av den reserven de hadde, og så har vi tilført dem ekstra personell.

Forsvarssjefen er gjennom hele året avhengig av å følge med på økonomien. Hvis ting endrer seg, må man ta de grepene som skal tas. Det gjøres hele tida. Et av forslagene som spilles opp fra Forsvarsstaben, er at hvis ingen andre justeringer kan gjøres, må man stoppe all øvelse i Heimevernet ut året. Av koronahensyn, av hensyn til pandemien, har man stoppet ut august rett og slett fordi man ikke så det mulig å hente inn folk på øvelse og samtidig ivareta smittevern hensynene. Om det kommer til oss, skal vi vurdere saken og se om vi kan omdisponere og tilføre midler. Jeg vil gjerne at Heimevernet skal øve. Jeg vil også gjerne at Heimevernet skal kunne hente inn folk på kurs, slik at de får det befalet de trenger for å bygge struktur.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:30:47]: Jeg stilte statsråden et spørsmål under mitt innlegg. Det var hvorvidt seksuell trakassering og mobbing får konsekvenser for dem som faktisk utøver dette. Hvis ikke hjelper det jo ingenting, da er det bare ord på et papir. Så kan statsråden utdype hva slags konsekvenser mobbing og seksuell trakassering får når det finner sted?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:31:12]: Det er et veldig godt og presist spørsmål.

MOST-undersøkelsen overrasket Forsvaret. Den overrasket også resten av Norge. Dette er første gangen man har gått til det skrittet å gjøre denne typen undersøkelser, der man spør personell hvordan de har det 24 timer i døgnet.

Så har man også avdekket ukulturer i Forsvaret. Det går på varsling, det går på eksempler på at man ikke grep til de represaliene man skulle. Det har forsvarssjefen tatt tak i. Både han og DIF-sjefene har vært tydelige på at det skal tas tak i.

De konsekvensene det får, og de grepene man tar, følger personellhåndboka for den typen reprimander. Det går helt fra advarsler til oppsigelser og sågar anmeldelse i de tilfellene det er påkrevd.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:32:13]

Innstilling frå utanriks- og forsvarskomiteen om Investeringar i Forsvaret (Innst. 339 S (2019–2020), jf. Prop. 78 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:32:58] (ordfører for saka): Prop. 78 S for 2019–2020 omhandler godkjenning av to nye prosjekt samt endring av kostnadsramme for eit tidlegare godkjent prosjekt. Eg vil fyrst takke komiteen for godt samarbeid før eg går gjennom kva prosjekt me snakkar om.

Det skal skaffast fem artillerilokaliseringsradarar med tilhøyrande pansra køyretøy, logistikk og materiell for utdanning. Radarane skal erstatte gamle radarar som har nådd sin teknologiske levealder og er modne for utskifting. Radarane gir Hæren kapasitet til å lokalisere og skyte fiendtlige våpensystem raskt og nøyaktig og svare med moteld. Det nye systemet vil kunne gi støtte til operasjonar nasjonalt og internasjonalt og auke operativ tilgjenge og evne. Det vil i samband med kjøpet verte stilt krav om å inngå ei avtale om forsvarsindustrielt samarbeid med leverandøren innan hovudkontrakten vert signert.

Det neste investeringsprosjektet omhandler å utbetre taksebane Y og A4–A7 på Ørland flystasjon. I 2017/2018 vart det gjennomført kjerneboringar av taksebane Y ved Ørland flystasjon som viste at underliggjande asfaltlag hadde skadar etter bruk av kjemikalier for avising av banedekket over mange år. Det er difor behov for å skifte ut asfaltdekket og taksebane Y og A4–A7. Det vil i den samanheng også verte utført andre utbetringar: etablering av ei ny lyssetting langsmed taksebanane, rette opp avvik på eksisterande tverrfall for vassavrenning på taksebane Y og etablere betongfundament for flytting av dei mobile bremsevaiersystema ut av tryggingssona langs taksebane Y, samt utvide den effektive banebreidda til taksebane Y frå 22,5 meter til 33 meter og auke beerevna til tryggingssområdet langs taksebane Y til å møte krava til naudrullebane og reserverullebane, i samsvar med NATO sine krav.

I proposisjonen ligg det også forslag om å auke kostnadsramma for fasilitetar for maritime patruljefly på Evenes flystasjon med 558 mill. kr. Byggeprosjektet inneber etablering av ein hangar med plass for tre maritime patruljefly, P-8A, der to plassar er knytte til vedlikehald og ein til vask av flya. Vidare inneheld prosjektet administrative fasilitetar for både flyskvadronen og vedlikehaldsskvadronen, ulike verkstadfasilitetar for P-8A,

teknisk lager og verkstad- og lagerfasilitetar for bakkeutstyr og redningsutstyr. I tilknytning til desse fasilitetane vert det etablert tre plassar for oppstilling for P-8A, plattform for lasting av ammunisjon og utandørs spyleanlegg for flya.

Så litt til partistandpunkt. Senterpartiet kjem til å røyste for dei to fyrste prosjekta. Senterpartiet kjem derimot til å røyste imot å auke kostnadsramma for MPA-prosjektet på Evenes. Årsaka er at det på noverande tidspunkt er altfor mange uavklarte element kring dette prosjektet.

I fjor stod forsvarsministeren på talarstolen i Stortinget og garanterte at alle kostnader var under kontroll, og at det ikkje kom til å verte kostnadssprekk i prosjektet. Representanten Marianne Marthinsen sa til og med frå talarstolen at det var det som avgjorde korleis Arbeidarpartiet røysta for eitt år sidan. Forsvarsministeren sa: «[v]i har ingen kunnskap om at vi vil ha noen økende kostnader nå, vi har ingen kunnskap som tilsier at vi får noen kostnadssprekk.»

Men her er me, eitt år seinare, og prosjektet vert forseinka med eitt år, og kostnadsramma må aukast med 558 mill. kr – så langt – noko som gjer at prosjektet er 100 mill. kr frå å nå kostnadsramma før det er begynt. Løyvet frå Luftfartstilsynet er ikkje endeleg. Ein må måle turbulens i 1,5 år for å forsikre seg om at plasseringa ikkje bryt med internasjonale tryggleiksstandardar. Det er ikkje avklart om det er plass til alliert hangar. Det er stor uklarheit om korleis ein skal halde rullebana operativ gjennom heile året. Det er for mange uavklarte element som ein ikkje veit kostnadsomfanget av på noverande tidspunkt. Og tru meg, me har stilt spørsmål.

Eg meiner det er alvorleg, og eg stiller meg undrande til at ikkje fleire av partia stiller spørsmål ved at Stortinget no godkjenner ein halv milliard auke i kostnadsramma på eit prosjekt som ingen – eg understreker ingen – i dag veit kostnadsomfanget på.

Eg teiknar meg for eit seinare innlegg, for eg ser at det vert for lite tid til å begynne på eit nytt avsnitt her.

Eg vil ta opp forslaget frå Senterpartiet og forslaget Senterpartiet har saman med SV.

Presidenten: Representanten Liv Signe Navarsete har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Hårek Elvenes (H) [10:38:11]: Steg for steg bygges Forsvaret opp. For dem som hevder at det ikke satses på landmakten, er denne proposisjonen et lite bidrag til folkeopplysningen – eller kanskje den politiske opplysningen.

Når man ser forslaget om å kjøpe fem artillerilokaliseringssradarer i sammenheng med det øvrige som gjøres innenfor Artilleriet, ser man hvor tungt det satses på landmakten, og spesielt på Artilleriet. Napoleon var ar-

tillerist. Han sa at ilden er alt, resten er ingenting. Det har kanskje ikke full gyldighet i dag, men det er et faktum at 70 pst. av tapene en motstander blir påført, påføres av Artilleriet. Derfor er det så viktig å ha denne typen radarer, som kan lokalisere utskytningsposisjonen til motstanderens artilleri, slik at man kan besvare dette.

Dette føyer seg som sagt inn i rekken av store investeringer knyttet til Artilleriet. Stortinget har tidligere sluttet seg til regjeringens forslag om å kjøpe 24 nye artilleriskys til Artilleribataljonen i Nord-Norge med ammunisjonskjøretøy. Regjeringen har også fått gjennomslag for å styrke brigaden i Nord-Norge med kampluftvern. Alt dette organiseres inn i en forsterket artilleribataljon i Brig N.

Det er hevet over enhver tvil at styrkingen som her skjer, ikke minst i kombinasjon med den langtrekkende ilden som Hæren skal få om et par-tre år, gir en hær – eller rettere sagt en brigade i Nord-Norge – med en langt sterkere kampevne enn den har i dag. Med bred pensel å hevde i diskusjoner og media at landmakten ikke satses på, at den er sulteføret og en salderingspost, er simpelthen ikke riktig.

Til slutt vil jeg påpeke utbedringen av taksebanen som foregår på Ørland flystasjon. Det er en viktig utbedring for å kunne ta imot alliert mottak på en bedre måte enn i dag, og også et tydelig forsterket bidrag til den nasjonale kampevnen knyttet til vårt eget luftforsvar.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:41:09]: Jeg registrerer at representanten Hårek Elvenes fremdeles lever i den tro at han skal få bruke den langtidsplanen som er sendt tilbake. Den kommer ikke til å bli vedtatt senere heller, men den blir enda mer forsterket, slik at representanten Elvenes kommer til å være over seg av begeistring for den nye langtidsplanen. Men hvis han vil forholde seg til den som er sendt tilbake, må han gjerne gjøre det, men det gjør ikke resten av Stortinget. Vi kommer til å se fremover og lage den enda bedre, og det er det aller beste.

Jeg hadde tenkt å snakke litt om mitt hjertebarn, og det er forsvarsindustrien og den forsvarsindustrielle avtalen som ligger blant disse fem artillerilokaliseringssradarene. Det er ekstremt viktig, for det er stadig flere der ute som begynner å være negative til de såkalte gjenkjøpsavtalene, de industrielle avtalene. Det må vi ikke være. Det er ekstremt viktig for sysselsettingen, forståelsen av Forsvaret og styrkingen av Forsvaret, og det som går på spin off-effekter, det som går nedover i leverandørindustrien, det som går til underleverandører osv. Dette må vi forsvare. Men det er altså noen krefter der ute som tror at dersom vi ikke får disse avtalene, vil Forsvaret spare på det. Det må vi ikke finne på. Det betyr veldig mye for Norge. Det betyr veldig mye, for de

er ikke utsatt for de samme konkurransereglene under EØS. De er altså unntatt fra den, derfor må vi satse på det. Det er veldig viktig.

Derfor var det også viktig, som ikke sto i LTP-en, med alle de prosjektene som ville gitt disse industrielle mulighetene – forsering av disse prosjektene. De er ikke inne i noen slags tiltak som regjeringen igangsetter noe som helst sted. Det ville vært viktig, det ville vært milliardinvesteringer som hadde gjort at underleverandører av teknologiutvikling og innovasjon nedover i hele kjeden faktisk kunne spire. Nå har man brukt 300 mrd. kr på at folk skal være i passivitet, være hjemme. Så vil man ikke en gang bruke 50 mrd. kr på at folk skal ut, få hjulene i gang. Det er rett og slett ikke fornuftig.

Jeg har også lyst til å kommentere til representanten fra Senterpartiet, som er opptatt av kostnadsutviklingen på Evenes. Det er Fremskrittspartiet også, vi har også stilt spørsmål i Stortinget om det. Vi støtter ikke forslaget fra Senterpartiet, men vi er bekymret for disse milliardene som løper stadig mer og stadig raskere når det gjelder Evenes. Vi i Fremskrittspartiet frykter at det vil være en ny forsvarsminister som står og må forsvare eller unnskylde de økte kostnadene ved å si at det var den gangen en annen regjering eller det var den gangen en annen statsråd som faktisk gikk med på dette. Det er bekymringsfullt, for det nytter ikke å komme til statsråd Bakke-Jensen den dagen han ikke er statsråd. Da tror jeg ikke han kommer til å forsvare noe som helst, og det er veldig bekymringsfullt.

Audun Lysbakken (SV) [10:44:06]: Det var spørsmålet om kostnadsutvikling knyttet til Evenes som gjorde at jeg også ba om ordet, for SV har i innstillingen gått inn for det første forslaget fra Senterpartiet knyttet til det som handler om å få en kostnadsoversikt over påløpte og kommende prosjekter. Men vi har kommet fram til at det er naturlig som følge av vår posisjon på dette også å stemme for forslag nr. 2, og dermed følge Senterpartiet i å stemme mot innstillingen.

Jeg tenker at det er en naturlig konsekvens, at vi støtter forslaget om en gjennomgang, og at vi ønsker å avvente videre bevilgning til en rekke av det som nå er uklart, er klargjort. Det er et forslag som skal behandles i høst, knyttet til diskusjonen om Andøy og Evenes. I forbindelse med behandlingen av det forslaget forventer vi en anledning til å få grundigere svar fra departementet og en mer ordentlig behandling av dette spørsmålet enn det vi har fått til nå. Derfor er det naturlig at Stortinget nå ikke forhaster seg med dette, men sørger for at vi har alle fakta på bordet når vi tar en endelig beslutning.

Derfor: Dette er en stemmeforklaring og en endring av SVs stemmegivning i forhold til innstillingen.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:45:58]: For regjeringen er det viktig å følge opp de prioriteringene og den forsvarsstrukturen som ble vedtatt i Stortingets behandling av gjeldende langtidsplan for Forsvaret i 2016.

Proposisjonen inneholder forslag om godkjenning av investeringer i materiell og eiendom, bygg og anlegg for noe over 2 mrd. kr. I tillegg foreslår regjeringen at utbyggingsprosjektet på Evenes flystasjon får utvidet rammen til 2,4 mrd. kr for å ivareta flysikkerhetsmessige forhold ved bygging av den nye hangaren for våre maritime patruljefly.

Regjeringen har med sine tidligere beslutninger vist at man satser på utvikling av og videre modernisering av Hæren. Det er gjennomført store investeringer i materiell til Hæren, og mer vil komme de nærmeste årene, bl.a. nye stridsvogner. Det er ikke lenge siden Hæren mottok de første enhetene av sitt nye artillerisystem. For å få enda bedre utnyttelse av det nye artillerisystemet vil regjeringen også anskaffe et antall artillerilokaliseringsradarer. En slik radar benyttes til å oppdage bl.a. en motstanders granat i lufta og beregne hvor det blir skutt fra. Ved hjelp av eget artilleri kan det da gis hurtig og effektiv motild. Anskaffelsen vil også komme norsk forsvarsindustri til gode gjennom samarbeidsavtaler med den leverandøren som velges.

På Ørland fortsetter utbyggingen av den nye kampflybasen. Ørland flystasjon er svært viktig for å trene opp våre kampflyavdelinger og gjennomføre luftoperasjoner med både nasjonale flystyrker og allierte forsterkningsstyrker. Virksomheten er avhengig av at basen har en god og velfungerende infrastruktur. Undersøkelser har imidlertid vist at underliggende asfaltlag på taksebanene har skader etter langvarig bruk av avisingskjemikalier. Dette reduserer kvaliteten på eksisterende asfaltdekke og gir økt risiko for sprekkdannelser og løse asfaltbiter. Det kan føre til skader på flyene. For å sørge for at den operative virksomheten får gode og trygge forhold for sitt daglige virke vil regjeringen skifte ut asfaltdekket og etablere en ny lyssetting langs taksebanene. I tillegg forbedres vannavrenning, og den effektive banebredden utvides for å møte NATOs krav til nød- og reserverullebane.

Ved Evenes flystasjon følger regjeringen opp Stortingets vedtak om å etablere fremskutt base for kampfly og base for de nye maritime patruljeflyene. Til grunn for flyttingen av 333-skvadronen fra Andøya til Evenes lå det en tydelig anbefaling om å samle Forsvarets operative virksomhet på færre lokasjoner, både for å redusere kostnader og for å kunne beskytte dem bedre. Etableringen av Evenes flystasjon går i all hovedsak etter opprinnelig tidsplan, med unntak av bygg og anlegg til de nye maritime patruljeflyene. Her måtte man finne en ny tomt etter at den opprinnelige tiltenkte plasseringen av

hangaren dessverre viste seg å gi uakseptable vindforhold. Luftfartstilsynet godkjente i februar den nye lokaliseringen, og byggingen av hangaren kan nå starte opp.

Prosjektets økende kostnader er en direkte konsekvens av å flytte hangaren fra den opprinnelig tiltenkte lokaliseringen. Forventet sluttkostnad for hele Evenes-utbyggingen ligger fortsatt innenfor den totale kostnadsrammen på 5,08 mrd. 2020-kroner fra konseptvalgutredningen for Evenes flystasjon. En tobaneløsning var ved basevalget i 2016 beregnet til å være om lag 200 mill. kr dyrere i drift hvert år. Stortingets vedtak om å samle aktiviteten på Evenes gir fortsatt best operativ evne til lavest mulig kostnad, selv om kostnadene ved utbyggingen har blitt noe høyere enn opprinnelig beregnet.

Avslutningsvis vil jeg si at jeg er meget tilfreds med at komiteen slutter seg til regjeringens forslag til investeringer i Forsvaret. Prosjektene er alle viktige bidrag til å opprettholde et troverdig og relevant forsvar i en mer krevende sikkerhetspolitisk tid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [10:49:44] (komiteens leder): Jeg har et spørsmål om det forsvarsministeren sa om Evenes-utbyggingen. Det er veldig mange påstander i den saken. Men forsvarsministeren sa at for dette prosjektet kom man ikke til å gå utover kostnadsramma. Har forsvarsministeren nå noen informasjon som tyder på at dette prosjektet går utover kostnadsramma?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:50:06]: Jeg hørte representanten Navarsete siterte fra mitt replikkordskifte med Marianne Marthinsen i fjor. Da sa jeg at da hadde jeg ingen kunnskap om at det kom til å gå utover. Det samme svaret kan jeg gi nå. Det har skjedd endringer, vi har måttet flytte hangaren – det kom ekstra kostnader til. Vi måtte forsere tida, konseptvalgutredningen viste også at det ville gi noen ekstra kostnader, så det har vi varslet om. Med det jeg vet nå, har jeg ingen kunnskap om at det vil gå utover den kostnadsramma som ligger der.

Morten Wold (FrP) [10:50:52]: Jeg vil litt tilbake til representanten Navarsete, som var inne på dette med Heimevernet i en replikk i forrige sak. Jeg opplevde at statsråden forsøkte å gi et svar, men jeg vil gjerne rette spørsmålet på en ny måte.

Det er sånn at forsvarsledelsen ifølge nettstedet AldriMer.no vurderer å kutte all videre øving av Heimevernets mannskaper for resten av inneværende år. Alle driftsenhetene i Forsvaret er utfordret på hvor det er mulig å kutte. Ifølge distriktssjefen i Heimevernet for Bergenhus Heimevernsdistrikt vil dette bety at man

ikke kan øve noe som helst mer i år. Ut fra forståelsen til nettstedet AldriMer.no vil dette kunne bli konsekvensen for hele HV-strukturen. Mitt spørsmål til statsråden er rett og slett: Er dette en riktig beskrivelse av situasjonen? Er det fare for at det ikke blir noe som helst mer øving i Heimevernet i år?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:51:57]: Her er prosessen som følger: Forsvarssjefen er pliktig til å følge den daglige driften. Når han ser endringer underveis, er han også pliktig til å be om å få forslag til å justere driften underveis. Det hører med til den daglige operative, administrative driften av ledelsen hans.

Ett av forslagene hans var at man for å spare penger stopper all øving i Heimevernet. Han kommer opp med flere forslag til forsvarsstaben og leverer dem til departementet. Vi ser på dem, og så skal vi finne løsninger på dem. Som jeg svarte også Navarsete, vil jeg gjerne øve så mye som mulig med Heimevernet. Jeg vil også ha penger tilgjengelig, sånn at vi kan utdanne befalingsmenn i Heimevernet og ha oppegående operative områder rundt om.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:53:01]: Representanten Huitfeldt burde kanskje ha lese referatet fra debatten for eit år sidan litt nøyare, men det kan jo hende at Arbeidarpartiet og Høgre har felles interesse av å kanskje tilsløre den vanskelege situasjonen som faktisk er i dag ved utbygging på Evenes. Det statsråden sa, var følgjande:

«Men vi har ingen kunnskap om at vi vil ha noen økende kostnader nå, vi har ingen kunnskap som tilsier at vi får noen kostnadssprekk.»

Saksordførar i fjor var Marianne Marthinsen frå Arbeidarpartiet. Ho sa følgjande:

«Forsvarsministeren har uttalt at flytting av hangaren ikke kommer til å gi økte kostnader og øke tiden det tar å gjennomføre det prosjektet. Det har altså forsvarsministeren bekreftet fra Stortingets talerstol, og det merker vi oss.»

Seinare sa ho at det var avgjerande for kva Arbeidarpartiet kom til å røyste.

No har alt dette falle i fisk, og eg vil stille spørsmål: Kan statsråden no garantere at det ikkje vert fleire kostnadsaukar på Evenes? Og kva meiner han om det han sa i fjor?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:54:10]: For det første er det sånn at det alternativet vi diskuterte i fjor, ikke er det alternativet vi diskuterer. Nå er hangaren flyttet enda lenger bort. Da snakket vi om å vri hangaren. Med det jeg visste da, var det ikke noe som tilsa at det skulle komme ekstra kostnader, og ikke noe som tilsa at det skulle ta lengre tid. Med det jeg vet nå, ser vi

ikke noen grunn til at det skal bli noen kostnadssprekk på det prosjektet som det er nå. 90 pst. av prosjektet er ferdig prosjektert og kontrollert. Det er ikke så veldig mange usikkerhetsmomenter igjen.

Men det er sånn at jeg kan ikke komme hit og synse. Jeg er nødt til å svare ut fra den kunnskapen som foreligger når spørsmålet kommer. Med det jeg vet nå, kommer det ikke ekstra kostnader på det prosjektet.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:55:00]: Me skal merke oss det, for eg trur med respekt å melde at det kjem fleire kostnader. Blant anna har Avinor uttalt at ein ikkje kan garanterast tilstrekkeleg friksjon for taksing av luftfartøy til eller frå oppstilling på MPA-oppstillingsplass/hangar dersom det ikkje skal brukast baneavisingsskjemikaliar på oppstillingsplass og tilhøyrande taksebane. Årsaka er værforhold, som Senterpartiet har påpeikt, hovudsakleg knytt til periodar med kontinuerleg snøfall og isoppbygging i vinterperioden og under andre vørsituasjonar, f.eks. under kjøling eller temperaturendring frå varm/kald til kald/varm luft og riming.

Eg kunne sagt mykje meir om mange andre element som òg er uavklarte. Ein har ikkje klarlagt korleis ein skal halde bana friksjonsfri. Det er ikkje avklart kvar flya til dei allierte skal ha oppstillingsplassar. Det er ei rekkje spørsmål som ikkje er avklarte. Men dette er kanskje noko av det mest alvorlege, i tillegg til det som handlar om ammunisjon og korleis ein skal handtere det.

Kan statsråden framleis bekrefte at ein har alt under kontroll, og at ein har alle kostnader under kontroll?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:56:10]: Evenes trafikkeres i dag med Boeing 737, det samme flyet som P-8. Her er altså Avinor involvert, Forsvarsbygg er involvert, Forsvaret med sin kunnskap er involvert og Luftfartstilsynet.

I de planene som foreligger nå, har man tatt høyde for de utfordringene som kommer. Med den kunnskapen jeg har nå, kan jeg ikke si at jeg vet noe om at det skal komme ekstra kostnader, at vi sprenger kostnadsrammene som nå er satt.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:56:48]: Boeing 737 er brukt i sivil luftfart. I sivil luftfart brukar ein sand. Det brukar ein på Gardermoen, det brukar ein på andre sivile lufthamner. Forsvaret brukar det ikkje fordi 1), ein har masse utstyr knytt til flya som ikkje toler det, og 2), Forsvaret skal gjerne ha dei flya i 30 år, mens i sivil luftfart skiftar ein ganske hurtig ut det ein har av fly; dei kan tole det. Dette fekk me veldig godt beskrive av han som er sjef på Evenes, då komiteen var der oppe.

Det er òg slik at det ikkje er føresett etablert snødeponi med tett dekke, så om ein skal bruke kjemikaliar,

må ein byggje det. Det er ikkje teke med i planane ein-gong. Me snakkar om Evenes i Nord-Noreg.

Eg kunne ha fortsett og fortsett, og framleis hevdar statsråden at dei ikkje skal få auka kostnader. Det er nesten så det ikkje er til å tru.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:57:56]: Forsvarets fly kan lande på alle lufthavner i Norge. De kan også lande på lufthavner der det brukes baneavisingmidler.

Diskusjonen rundt sand og størrelsen på sand på Evenes har vært en diskusjon om F-35, som er en annen type fly, det har ikke vært en diskusjon om P-8. Det er tatt høyde for avising på den nye tomten til hangarene, det er tatt høyde for avrenning fordi det er sårbare områder rundt. Dette er inntatt i det kostnadsestimatet som ligger. Derfor er det litt merkelig at man i dette huset overhodet ikke kan stole på organisasjonen Forsvarsbygg, men alltid har enten en mail eller en uttalelse fra noen andre.

Som sagt: Med den kunnskapen jeg står med nå, er det ingenting som tilsier at kostnadsrammen som er lagt, vil bli overprøvd (presidenten klubber).

Og til representanten Tybring-Gjedde: Jeg er bare forsvarsminister så lenge jeg er forsvarsminister, men jeg skal i alle fall stå for det jeg har sagt også etterpå (presidenten klubber).

Presidenten: Da er tiden ute.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:59:20]: Det er svært interessant, og det er egentlig beklageleg at eg ikkje tok med notata mine frå møtet på Evenes. Det vart sagt mykje interessant der, bl.a. at det ikkje var sikkert ein hadde gjort det vedtaket om ein hadde diskutert det seinare. Men det skal eg la liggje.

Det som har vore heilt klart heile vegen med Ramsar-området, er at ein har mykje trøbbel med å bruke kjemikaliar. Det er difor Forsvarsdepartementet har eit forskningsprosjekt på dette. Det er difor me i alle samanhengar får beskjed om at dei har inga løysing på dette per i dag.

Vil forsvarsministeren seie at me har ei løysing, og kvifor har han då brukt pengar på at ein skal forske på nye løysingar – noko heller ingen andre land i NATO har greidd å finne fram til?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:00:13]: Det forskningsprosjektet som går på å finne andre måter for avising og baneavising, er begrunnet i slitasje og korrosjon på flyene. Det har ingenting med Ramsar-området å gjøre.

Så må man gjerne reise til Evenes og få gode innspill. Jeg vet ikke om det er noen på Evenes som er i stand til å spå hva utfallet ville vært av et vedtak i Stortinget i 2016.

Men jeg mener det bør være all grunn til også å stole på de svarene som kommer fra fagetatene i Forsvarsdepartementet.

Presidenten: Med det er dette replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:01:21]: Heilt sidan eg kom inn i utanriks- og forsvarskomiteen, er det noko som har forundra meg, og som eg eigentleg ikkje har greidd å få skikkeleg svar på, og det er korleis prosjekt kan vekse i kostnader utan at det får konsekvensar. Ørland kan vere eit godt døme på det. Viss me ser på det som var førespørgja då ein starta kampflyinvesteringa, og kva som har kome til, er det vel ikkje heilt det same – og det same gjeld i mange andre prosjekt.

No skal det rett nok seiast at det har vorte noko betre. Men i eit snart 30 års virke som polititar på ulike nivå, har eg vore van med å få svar på spørsmål. Eg har aldri før opplevd så vanskelege tilstandar som det er når eg sender spørsmål knytte til Andøya og Evenes. Og det er mange moment. Laste plass for våpenhandtering for MPA er ikkje, så vidt eg veit, godkjent av ammunisjonsutvalet for MPA-systemet. Det er mykje mindre avstandar på Evenes. Det gjer situasjonen mykje meir krevjande. Stortinget er i alle fall ikkje orientert om verken tidsaspektet eller kostnadsbiletet for godkjenning. Ammunisjonsutvalet er forhåpentlegvis kome i arbeid no for å vareta våpen og eksplosiv til MPA-systemet, og eg meiner Stortinget må få opplyst korleis regjeringa vil sikre at retningslinene i ammunisjonstenesta skal følgjast for MPA.

Der er òg plassmangel ein sentral faktor, sjølv om det finst fjellhallar, for det skal jo faktisk fram til dei flya som skal montere dei. Me må ha eit monterings- og inspeksjonsbygg som tilfredsstiller temmeleg rigide krav til klargjering av eksplosiv og har store tryggleiksavstandar mot annan infrastruktur og personell. Det vert sagt at det bør vere kring ti meter høgt og romme sju hallar, og med dei kjende turbulensproblema som me no ser kring hangarane, er det vanskeleg å sjå føre seg kor ein skal byggje dette bygget.

Etablering av eit ammunisjonsområde i tilknytning til Evenes flystasjon kan òg medføre ei betydeleg utviding av militært område, som då vil få konsekvensar for husstandar og samferdsle, og som det i alle høve ikkje er teke noko høgde for.

Det er difor så vanskeleg når ingen av partia, no med unntak av SV, vil støtte at me får eit samla framlegg om kostnadene ved utbygging av Evenes, når det er så mange faktorar som står som ein x, og som heller ingen – vil

eg tru – i komiteen kan gjere greie for. Det er eit utruleg vanskeleg spørsmål, og eg har ikkje fått noko svar.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:04:42]: Jeg skal være kort.

Når det gjelder ammunisjonshåndtering for P-8: Det etableres en egen plattform på Evenes for montering og opplasting av våpen på P-8. Løsningen er utarbeidet i samarbeid med Forsvarets ammunisjonsutvalg. Det er – meg bekjent, og nå har jeg spurt så mange jeg kunne finne – ikke noe som heter ammunisjonsutvalget for MPA. Forsvaret har ett ammunisjonsutvalg. De har vært med på å utarbeide den løsningen som velges på Evenes. Etablering av denne plattformen er inkludert i prosjektet for MPA-bygg.

Det kan også være sann at hvis man er villig til å lytte til de svarene man får, blir ting lysere etter hvert.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:05:36]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Jonas Gahr Støre, Ingvild Kjerkol, Åsunn Lyngedal, Nils Kristen Sandtrøen og Cecilie Myrseth om etablering av et nasjonalt cluster for utvikling og produksjon av vaksiner (Innst. 343 S (2019–2020), jf. Dokument 8:89 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det bli gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter partienes hovedtalere og inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [11:06:30] (ordfører for saken): Tilgang til nødvendige legemidler og nasjonal produksjon av disse er viktig for Norges beredskap og norsk verdiskaping. Livsnødvendige legemidler skaffes til veie med nasjonale kapasiteter fra en av våre viktigste næringer, legemiddelindustrien, men også gjennom internasjonale avtaler og forsyningslinjer.

De siste månedene har vist viktigheten av å ha gode avtaler, og vi har fått testet forsyningslinjene. Evalueringer vil gi oss mer detaljkunnskap om forbedringsområder, men det ser foreløpig ut til at det i stort har fungert relativt godt. Forskning, utvikling og produksjon av legemidler er omfattende og svært ressurskrevende prosesser. Jeg er glad for at en enstemmig

komité anerkjenner at Norge ikke er i stand til å sørge for en slik beredskap og produksjon alene, og at vi anerkjenner at internasjonalt samarbeid er helt grunnleggende for å sikre nødvendige legemidler til det norske folk.

Det er viktig å sikre at vi har tilgang på nødvendige vaksiner og legemidler også i fremtiden. Vi skal ikke utelukkende støtte oss på utenlandsk produksjon. Men vi er avhengige av import, og vi eksporterer mye av det vi produserer i dag. Det er oftest internasjonale foretak som har patentene, og også ofte de som står for brorparten av forskningen. Fra en patentsøknad er godkjent, har en produsent enerett på legemidlet i tjue år, og av disse tjue årene går det ti år eller mer til kliniske studier og ytterligere år til tillatelser før produktet kommer i salg. Da er det igjen kanskje så lite som seks år til å tjene inn utviklingskostnadene.

Norske selskap konkurrerer i det samme globale markedet. Det er selvfølgelig muligheter for å styrke norsk produksjon og norsk forskning, og det er derfor allerede et antall prosesser i gang på dette feltet, initiert av både regjering og storting. Alle er enige om at helsenæringen er viktig, både for verdiskaping, for beredskap og som en arena for forskning og utvikling. Det er prisverdig at opposisjonen vil øke bevisstheten om viktigheten av både næringen, beredskapen og forskningen, det gir oss anledning til å vise til det gode arbeidet som allerede foregår på disse områdene. Men det er overraskende at forslagsstillerne ser ut til å mene at dette forslaget vil – om det blir vedtatt – sørge for at Norge får raskere tilgang på vaksiner i en kritisk situasjon. Vaksineproduksjon – særlig i forskningsfasen – er svært kostnadskrevende og er bare lønnsom i stor skala for internasjonale markeder. En fremtidig vaksine for covid-19 ville ikke kommet raskere, og Norge ville ikke kunne hatt en stand-by produksjonslinje for å forsyne milliarder over hele verden, slik forslagsstillerne synes å tro.

Nettopp covid-19 har tydeliggjort viktigheten av internasjonalt samarbeid, og når vaksinen kommer, vil det være som et resultat av forskning, utvikling og produksjon på tvers av landegrenser, inkludert store økonomiske bidrag bl.a. fra Norge. Dette kunne ikke foregått i et cluster i Norge.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Terje Aasland (A) [11:09:38]: Det er jo ingen av oss som står bak dette forslaget, som i utgangspunktet har sagt eller skrevet inn i forslaget at dette skal løse Norges behov for tilgang på vaksiner. Det er tvert om løftet som en industrimulighet, som en mulighet for å skape verdier ut fra et fantastisk industrielt miljø vi har i Norge, og der vi også gjennom helsenæringsmeldingen, som kanskje var mer en helsemelding enn en nærings- og indus-

trimelding, faktisk tok opp de mulighetene som ligger der. Da tror vi som forslagsstillere at dette er en mulighet hvis en promoterer dette og bidrar til at det blir etablert et cluster, nettopp for å få næringsklynger, kompetansekluster, til å møtes for å se på utviklingsmulighetene innenfor vaksineproduksjonen. Og da er mitt spørsmål: Hvorfor er ikke Høyre med på å ta i bruk og se på disse mulighetene gjennom et slikt cluster?

Kårstein Eidem Løvaas (H) [11:10:42]: Takk for spørsmålet. Høyre er definitivt med på det. Det er, som jeg også nevnte i innlegget mitt, igangsatt en rekke prosesser, initiert av både Stortinget og regjeringen, som skal styrke både norsk produksjon og industrien som sådan.

Så er det ikke riktig som representanten Aasland sier, at det ikke står noen steder at forslagsstillerne mener at dette vil gi raskere tilgang på vaksiner. Det står jo ordrett i merknadene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti at «[e]tablering av et nasjonalt cluster for utvikling og produksjon av vaksiner vil gi Norge raskere tilgang på vaksiner i en kritisk situasjon». Det er med respekt å melde ikke riktig, og det ser vi veldig tydelig akkurat nå, i den situasjonen verden står oppe i. Det er ikke slik at man finner opp en vaksine i full fart bare fordi man har etablert eller vedtatt et cluster i Norge.

Terje Aasland (A) [11:11:39]: Poenget er ikke at en skal finne opp vaksiner – skal vi si – i et rivende tempo etter hvert som de ulike utfordringene dukker opp, men at vi skal ha et sterkere miljø knyttet til både produksjon og utvikling av vaksiner. Både innenfor dyrehelse, dyrevelferd og menneskehelse er dette etter vår mening relevant og interessant ut fra et industripolitisk perspektiv.

Da spør jeg, med håp om å få et svar: Hvorfor er ikke Høyre med på å støtte opp under de mulighetene som ligger der, og som vi prøver å få fram gjennom etableringen av et offentlig-privat cluster, nettopp for å styrke de produksjonsmulighetene og kompetansemiljøene for å bidra til utvikling av vaksiner som vi er helt avhengige av, og som vi også på mange områder er ledende på, f.eks. innenfor fiskehelse?

Kårstein Eidem Løvaas (H) [11:12:26]: Jeg er glad representanten nevnte fiskehelse på slutten av spørsmålet, for det er nemlig et godt eksempel på hvordan næringen selv faktisk klarer å utvikle disse områdene. Dette er ikke noe man kan vedta i Stortinget at vi skal bli gode på; dette er kostnadskrevende, ressurskrevende prosesser som krever stor kunnskap og vilje til å ta risiko. Det viser næringene innenfor fiskeindustrien – et

veldig godt eksempel – at de er villige til å ta, og vi får derfor gode miljøer.

Det er likevel, tror jeg, et slag i luften å si at man skal etablere et cluster for vaksineproduksjon i Norge fordi det skal gi raskere tilgang på vaksiner i en krisesituasjon. Det er ikke slik vaksiner blir til. Vaksiner blir til gjennom langvarig forskning, gjennom mye bruk av ressurser og gjennom vilje til å ta risiko, og næringslivet må definitivt være en del av det. Så er det – jeg gjentar det for tredje gang – allerede mange prosesser i gang på dette feltet for å svare på de utfordringene vi står overfor.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Terje Aasland (A) [11:13:39]: Jeg kunne fortsatt replikkordskiftet, men det er jo litt håpløst når man ikke får svar på de spørsmålene man stiller.

Jeg er litt forundret over at Høyre og regjeringspartiene nå ikke velger å være med på å prøve å utvikle kompetansemiljøer eller sette sammen ulike fasetter av industri, kompetanse osv. i et slikt cluster, nettopp for å prøve å utnytte de mulighetene vi har på en enda bedre måte enn det som faktisk gjøres – for det gjøres veldig mye bra. Det er derfor vi burde gripe akkurat dette.

Det er ingen tvil om at den siste tiden vi har vært igjennom, viser oss med all tydelighet at vi bør satse enda mer på utvikling av vaksiner, medisin osv. gjennom egne kompetanseklynger. Det er av interesse fordi det er en betydelig internasjonal dimensjon i det, men også en nasjonal dimensjon, som jeg mener vi i større grad burde utnyttet enn det som er gjort fram til nå, og som det er lagt til rette for at vi skal gjøre i framtiden. Det er etterspurt av næringen. Man har etterspurt etablering og bidrag – ikke minst fra offentlige myndigheter til utvikling og etablering av industrimiljøer, nettopp på bakgrunn av noe av det som saksordføreren tok opp om behovet for langsiktig kapital, og at dette er langsiktig bygging av industrimiljøer.

Det burde også være av interesse i en nasjonal dimensjon fordi det er betydelig verdiskaping knyttet til dette. Men høyrepartiene velger konsekvent å avvise det og går ikke inn og prøver å etablere de mulighetene som ligger der. Det er enorme muligheter med tanke på verdiskaping og arbeid. Vi har den langsiktige kapitalen som kan bistå. Vi har de sterke industrimiljøene og kompetansemiljøene, som allerede er etablert i tilknytning til helse, medisin, vaksiner osv. Og vi kunne gjennom en slik cluster-tenkning, klyngetenkning, utviklet mulighetene bedre.

Men høyrepartienes svar, så fort det blir næringspolitikk, er nei og atter nei, og det å bistå på en eller annen måte er de svært lite interessert i.

Jeg tar til slutt opp forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten: Representanten Terje Aasland har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Tom-Christer Nilsen (H) [11:16:24]: Det er litt utfordrende akkurat nå å se om det er den begrunnelsen som ligger i forslaget, eller om det er den nye begrunnelsen som representanten Aasland nå kom med, som er bakgrunnen for dette forslaget.

Uansett: Det største hinderet for nasjonal vaksine- eller legemiddelproduksjon er ikke produksjonskapasitet eller cluster, men opphavsrettigheter. Patent- og lisensregler gjør det i praksis slik at det er rettighetshaver som bestemmer hvor det skal produseres, og av hvem. For den typen vaksiner det her er snakk om, og som det er snakk om i forslaget, er dette helt avgjørende for utvikling og produksjon.

Kjenner representanten til noen eksisterende vaksiner på området som det kunne vært mulig for Norge å produsere på egen hånd, uten tillatelse fra rettighetshaver, av beredskapshensyn eller av andre hensyn?

Terje Aasland (A) [11:17:07]: Jeg forstår at Høyres utgangspunkt er å problematisere de mulighetene vi har. Det er ingen tvil om at Norge har sterke kompetansemiljøer innenfor både medisin, vaksiner, industriproduksjon osv. Vi produserer i dag på lisenser osv., men vi kan også være med på å utvikle et selvstendig grunnlag for dette. Det er den muligheten som først og fremst løftes i dette Dokument 8-forslaget, og det er også den muligheten som er omtalt i innstillingen, og som Høyre sier nei til. Høyre lener seg tilbake og er tilfreds med situasjonen slik den er, og det å bidra til f.eks. etablering av næringsklynger, etablering av clustre, bidra med langsiktig kapital for å utvikle nye industrimuligheter, nye produksjonsmuligheter osv. er ikke Høyre med på, har aldri vært med på og kommer sikkert heller aldri til å bli det.

Tom-Christer Nilsen (H) [11:18:01]: Jeg registrerer at uavhengig av side i salen er det like vanskelig å svare på de spørsmålene en får. Men la meg få lov til å fortsette litt.

Vi har slått fast at dette ikke dreier seg om å avhjelpe akutt legemiddelmangel, slik at den kan vi legge til side. Og det er jo logisk: Siden vi bygger opp vår produksjon, vil den bli bygget ned andre steder, i tråd med etterspørselen. Da sier Arbeiderpartiet bl.a. at vi skal bruke innkjøpsmakt for å utvikle nye vaksiner i et privat-offentlig samarbeid. Vi er ikke imot et privat-offentlig samarbeid om dette, overhodet ikke, men hvordan ser egentlig Arbeiderpartiet for seg at en skal øke den samlede produksjonen og produksjonskapasiteten, i argumentasjonen i forslaget? Er det slik at vi skal ha beredskapsbedrifter

stående for å kunne ta produksjonen i krisetilfeller – er det det som er tanken?

Terje Aasland (A) [11:18:52]: Jeg vet ikke om representanten har lest noe i innstillingen eller hørt noen argumentasjon som sier at vi skal ha beredskapskapasitet i produksjonen – overhodet ikke, det er ikke det som står der. Forslagets utgangspunkt er å sikre at vi bruker de mulighetene vi har som nasjon og de kompetansemiljøene som allerede er etablert, nettopp for å styrke vår kunnskap og våre muligheter innenfor det å produsere våre medisiner selv og utvikle miljøene for å gjøre det, og samtidig ta en sterkere rolle i et internasjonalt løp om nettopp den typen produksjon og den typen verdiskaping. Norge har fantastiske muligheter til det, og jeg er skuffet over at Høyre ikke er med på å legge til rette for at de mulighetene i større grad kan utvikles, både gjennom langsiktig kapital og gjennom å etablere fundamentet for en spennende industriell satsing.

Tom-Christer Nilsen (H) [11:19:52]: Det som er utfordringen med dette forslaget, er at det faktisk er ganske vanskelig å vite hva det egentlig er som foreslås. I hvert fall har vi nå slått fast at en ikke har tenkt å bygge opp økt produksjonskapasitet eller noen beredskapskapasitet eller å sørge for en bedre beredskap på legemidler eller på vaksiner. Da gjenstår egentlig spørsmålet: Hva er det i dette forslaget man har tenkt å gjøre, eller er det bare fine ord?

Terje Aasland (A) [11:20:25]: Det er ikke fine ord. Det å styrke vaksineberedskapen handler ikke først og fremst om at en skal ha beredskapsproduksjon, det handler om at jo mer vi kan om et tema, jo flere industrimiljøer som jobber med feltene helsemedisin, vaksiner osv., mer kan vi og jo bedre rustet står vi som nasjon. Ikke minst har vi større muligheter til å skape verdier og utnytte de fantastiske mulighetene som ligger der. Men som sagt: Høyre ønsker jo ikke å gå inn i disse forslagene med det som utgangspunkt. Høyres forslag er bare å prøve å problematisere, forenkle eller si at vi må lene oss på alle andre. Nei, vi bør absolutt i mye større grad prøve å ta et rom der vi har mulighet til nettopp å utnytte mulighetene i større grad.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Geir Pollestad (Sp) [11:21:27] (leiar i komiteen): Dette forslaget er både aktiv næringspolitikk og ein viktig del av det å styrkja vår nasjonale beredskap. Dette handlar ikkje om å utvikla vaksine for covid-19. Det handlar om å byggja næringar, byggja næringsklynger i Noreg og sikra ein beredskap for framtidige hendingar.

Eg kan eigentleg berre visa til innlegget frå representanten Aasland frå Arbeidarpartiet, som var eit godt og

dekkjande innlegg. Det er litt vanskeleg heilt å få med seg kva fot Høgre står på i kritikken av dette forslaget. Når ein høyrde replikkordvekslinga her, verka det som om representanten Nilsens største problem var at han ikkje hadde forstått innhaldet i forslaget. Då tenkjer eg det ville vera nærliggjande å spørja representanten Eidem Løvaas om han som saksordførar kunne bidra til å finna ut kva som var innhaldet i forslaget. Det er ganske mykje tekst i innstillinga der Høgre ikkje heilt klarer å bestemma seg for om dei argumenterer for eller mot saka, men dei er i alle fall mot forslaget.

Det står i innstillinga at ein meiner «det vil være naturleg om helsemyndighetene inngår avtaler med legemiddelfirma i Norge i et beredskapsøyemed». Det kan vera eit uttrykk for at ein ikkje er veldig fornøgd med alt slik det er i dag, og at ein ser behov for ei endring.

For Senterpartiet er dette både næringspolitikk og beredskapspolitikk, og eg vil til regjeringspartia, og ikkje minst til Framstegspartiet, òg visa til at det me ber om, er at det kjem ei eiga sak som «sikrer offentlig-privat samarbeid om etablering av et nasjonalt cluster for utvikling og produksjon av vaksiner for mennesker, dyr og fisk.» Me ber altså ikkje regjeringa om å etablere dette. Me ber dei fremja ei sak for Stortinget, slik at regjeringa får moglegheit til å greia det ut – på den måten det er naturleg å føreslå frå ein ansvarleg opposisjon i Stortinget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [11:24:07]: Det er litt jakt på bevegelige mål i denne saken, for representanten sier at dette ikke er et forslag som har noe med covid-19 å gjøre, selv om det vies plass til det i den relativt korte merknaden fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, hvor man viser til utbruddet av covid-19. I den litt magre teksten står det også:

«Etablering av et nasjonalt cluster for utvikling og produksjon av vaksiner vil gi Norge raskere tilgang på vaksiner i en kritisk situasjon.»

Spørsmålet mitt er: Hvordan?

Geir Pollestad (Sp) [11:24:39]: For det fyrste er det ikkje slik, som representanten Eidem Løvaas antyder, at han som har lengst tekst i innstillinga, har dei beste argumenta. Me har ei kort og konsis innstilling.

Eg sa at målet med denne saka ikkje er å utvikla ein vaksine mot covid-19, men det er klart at den situasjonen og den pandemien som er, har påverka. Me i Senterpartiet har trudd at dette ville få andre parti òg til å innsjå kor viktig det er å styrkja den nasjonale beredskapen, men i både denne saka og den neste er det dessverre ikkje sånn.

Når det gjeld korleis dette vil verka, er det klart at det å ha eit nasjonalt miljø vil gjera – både i ein krisesituasjon og i ein normalsituasjon – at kapasiteten for å

produsere vaksiner vert større. Det må vera eit mål at òg Noreg tek sin del av dette. Eg skal ikkje absolutt gå god for at det for både menneske, dyr og fisk vil sikra ein raske tilgang på vaksinar. Det håper me vert føremålet når regjeringa legg fram ei sak om dette.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:26:13]: Saksordføreren var i sitt innlegg inne på prosessen rundt det å produsere vaksiner. Det er en omfattende prosess. Det tar tid, det stilles strenge krav, og det kreves stor kunnskap å klare en sånn jobb.

Nå er det samtidig viktig å merke seg at det skjer en del innovasjon innen dette området. Det er under både utprøving og testing andre metoder å utvikle vaksiner på som gjør at det kanskje kan gå fortere. Det er det viktig å ta med seg i en slik debatt, når en nå ser at regjeringen har satt i gang en del prosjekter rundt kartlegging av medisiner- og vaksineproduksjon i Norge for å se hvordan det ligger an, og hva mulighetene er.

Det med opprettelsen av et cluster – eller klyngetanken – er egentlig en god ting. Det er det ingen tvil om. Jeg kjenner klyngetanken godt fra industrimiljøet på Raufoss, og det som har kjennetegnet alle opprettelser av klynger, er at de kommer fordi industrien eller næringen ser et behov for det. De ønsker det fordi det vil være formålstjenlig for næringen å kunne samarbeide om måter å produsere på, teknikker og andre ting som gjør at det er enklere å konkurrere på et internasjonalt marked.

Jeg har ikke, så langt jeg kan se, oppfattet noe rop fra denne næringen om at de behøver noen klynger for dette – muligens fordi næringen er for liten, og muligens fordi de ikke ser behovet for det i forbindelse med utviklingen av de produktene de driver med. Hvis det behovet melder seg, tror jeg faktisk næringen er interessert i å gjøre dette på egen hånd, uten at staten nødvendigvis skal gå inn og fortelle dem at de skal gjøre det. Det er ikke slik klynger utvikler seg på en god måte. Det er ikke slik nye produkter utvikler seg på en god måte. Det gjøres fordi næringen er interessert i det og ser formålet med å gjøre det.

Derfor blir forslaget for meg litt rart, at vi skal prøve å påskynde det på en eller annen måte. Å påskynde en naturlig prosess og utvikling i en næring – det klarer næringen selv. Jeg har tro på at næringen evner å se de mulighetene den har og kan få ved å etablere en klynge, men fram til næringen ser den muligheten og at det er behov for det, ser jeg heller ingen grunn til at vi skal påskynde det.

Katrine Boel Gregussen (SV) [11:29:17]: Hvis det er noe vi har lært av den ferske krisen vi nettopp har stått i og ennå står i, er det at vi ikke lenger kan være i bakevja.

At vi har nok legemidler er utrolig viktig for sikkerheten og tryggheten vår. Vi opplevde nå nettopp at Legemiddelverket innførte rasjonering av f.eks. Paracet på grunn av koronasituasjonen. Det forteller meg at vi er altfor avhengig av andre for å få nok medisiner, og at vi er for sårbare i lille Norge.

Vi kan ikke lenger sko oss på andre land for å ha det mest nødvendige tilgjengelig her til lands, og jeg synes at pandemien har gitt oss flere eksempler på det. Om det handler om at alle butikkene er fri for tørrgjær, eller at apotekene er fri for Ibux, handler litt om det samme, nemlig at folk skal være trygge på at vi klarer oss selv når det skjer uforutsette hendelser. Den tryggheten er det vårt ansvar å sikre.

God tilgang på vaksiner og medisiner er viktig for tryggheten vår og kan være avgjørende for å dempe de samfunnsmessige kostnadene ved liknende kriser i framtiden. Vi tror at et nasjonalt cluster sånn som det er foreslått, kan være en god løsning på det. Vi tror også at en sånn etablering vil kunne bidra til å hjelpe andre land og ikke minst at vi skaper nye og spennende arbeidsplasser.

SV har tidligere foreslått å etablere et statlig selskap som skal sørge for nasjonal egenproduksjon av legemidler i Norge. Det ville vært et sterkt virkemiddel for å sørge for nasjonal produksjon, men også for å sørge for at prisene på medisiner er forsvarlige og kan holdes nede. Det er vårt primære standpunkt i denne saken. Derfor synes jeg det er litt spesielt at Arbeiderpartiet ikke ønsker en helstatlig produksjon, men heller inviterer til et offentlig-privat samarbeid med alt det innebærer. Likevel støtter vi Arbeiderpartiet fordi vi synes det haster å få på plass gode løsninger på problemstillingen, og jeg synes verken svarene eller argumentasjonen til de borgerlige partiene er gode nok. Det viktigste for oss er tryggheten til folk, og at vi får denne beredskapen på plass. Da må vi få en utredning og en sak om hvordan vi kan få det til.

Ingjerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

André N. Skjelstad (V) [11:31:42]: En av statens viktigste oppgaver er å ta vare på innbyggernes sikkerhet. I pandemien vi står oppi, er det viktig å sikre folk tilgang til nødvendige vaksiner og andre legemidler i Norge. Venstre mener at det primært er gjennom internasjonalt samarbeid vi kan øke norsk helseberedskap og norsk kapasitet til raskt å starte målrettet produksjon av legemidler og smittevernsutstyr. Vi mener at vi må forene internasjonal tilnærming og internasjonal solidaritet med vilje og evne til å ta nasjonalt, regionalt og internasjonalt ansvar når den globale kapasiteten virkelig settes på prøve.

Koronapandemien har vist oss at vi er sårbare for tilgang på enkelte legemidler i spesielle situasjoner. Vi bør derfor ikke utelukkende støtte oss på utenlandsk legemiddelproduksjon. Det er viktig at vi får kartlagt hvordan vi kan sikre tilgangen til legemidler når tilgangen reduseres. Vi må også se på hvordan vi kan styrke legemiddelprodusenter internt i Norge.

Det er godt å vite at vi allerede er i gang. Den 6. mars fikk Helsedirektoratet i oppdrag å vurdere om det, i lys av beredskapssituasjonen som følge av utbruddet av covid-19, er mulig å øke produksjonskapasiteten på kritiske legemidler i Norge. Som en del av dette arbeidet ble det etablert et prosjekt for å kartlegge produksjonskapasitet for kritiske legemidler i Norge på kort, mellomlang og lengre sikt.

I beredskapsøyemed er det naturlig at helsemyndighetene inngår avtaler med legemiddelfirma i Norge for å vurdere muligheter for produksjon av legemidler og vaksiner. En utvikling av legemiddelindustrien i Norge er viktig. Det skaper arbeidsplasser og bidrar til verdiskaping. Samtidig er vaksineproduksjon svært ressurskrevende. Det tar lang tid og koster mye penger. Moderne vaksineproduksjon er så omfattende at det kun er lønnsomt i et internasjonalt marked. Det norske markedet alene er for lite. Derfor må vi tenke både nasjonalt og globalt når vi utvikler markedet her hjemme.

Vi har lenge blitt advart om at en pandemi som den vi opplever nå, kunne komme. Vi er blitt advart mot de store konsekvensene det ville få for folks liv og økonomi. Nye pandemier vil komme. Vi vil i økende grad kunne oppleve mangel på essensielle legemidler, og vi kan på ny oppleve at internasjonale kontrakter om kjøp og leveranse ikke alltid har en verdi når det blir knapphet i alle land. Derfor er prosessene og prosjektene som er igangsatt av regjeringen, svært viktige. Samtidig er det viktig å understreke at vi ser styrken i det internasjonale samarbeidet med utvikling av spesifikke vaksiner mot covid-19.

Jeg vil også nevne at vi har områder som vi er verdensledende på per i dag. Blant annet er Geno innenfor landbruket definitivt verdensledende. Ellers vil jeg kort si at jeg har stor forståelse for det representanten Aasland repliserte i sitt siste svar, som jeg synes var veldig bra.

Steinar Reiten (KrF) [11:34:47]: Det er viktig å sikre at vi har tilgang på nødvendige vaksiner og andre legemiddel i Norge. Dette er en del av enhver nasjons beredskap. I tillegg til gode internasjonale avtaler og forsyningslinjer er det behov for nasjonale kapasiteter, også når det gjelder tilgjengelighet av livsnødvendige legemiddel. Covid-19-pandemien har bl.a. vist oss at vi er sårbare når det gjelder dette, og at vi ikke kan støtte oss utelukkende på utenlandsk legemiddelproduksjon.

I Norge er det tolv bedrifter som produserer legemiddel. Sammen besitter produksjonsbedriftene teknologi, kompetanse og kapasitet til å produsere de fleste legemiddelformene det i dag er mangel på. I lys av lærdommer fra covid-19 vil det være naturlig om helsemyndighetene vurderer mulighetene for å inngå avtaler med legemiddelfirma i Norge om produksjon av legemiddel og vaksiner i beredskapsøyemed.

Helsedirektoratet har levert en delrapport om legemiddelproduksjon på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet. Den inngår i en større gjennomgang av legemiddelberedskapen i Norge. Rapportens hovedfokus er å fremme anbefalinger som vil bidra til å øke tilgangen til legemiddel ved forsyningssvikt, samt å legge til rette for etablering og styrking av legemiddelproduksjon.

Helsedirektoratet fikk 6. mars 2020 i oppdrag å vurdere om det i lys av beredskapssituasjonen som følge av utbruddet av covid-19 er mulig å øke produksjonskapasiteten på kritiske legemiddel i Norge. Som en del av det arbeidet ble det etablert et prosjekt for å kartlegge produksjonskapasitet for kritiske legemiddel i Norge på kort, mellomlang og lengre sikt. Det er ledet av Statens legemiddelverk og blir gjennomført i samarbeid med myndighetsorgan og relevante aktører. Prosjektet skal videre vurdere å iverksette tiltak anbefalt i rapporten av 29. februar 2020.

På det grunnlaget mener vi at representantforslaget tar opp tiltak der det allerede er igangsatt prosjekt og prosesser. I tillegg er det naturlig at dette temaet faller inn under den kommende stortingsmeldingen om beredskap, og det bør behandles i en større sammenheng og vurderes helhetlig.

Stærke medisinske forsknings- og produksjonsmiljø arbeider nå på høygir over hele verden for å framstille og masseprodusere en vaksine mot koronaviruset. Det er svært lite sannsynlig at etablering av et nasjonalt cluster for dette formålet i Norge vil framskynde det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:37:23]: Jeg oppfatter egentlig innlegget til representanten Reiten som positivt til tankegangen som ligger i forslaget. Jeg hørte en litt annen inngang enn vi har hørt fra Høyres representanter. Dette er jo et veldig interessant spørsmål i industri- og næringspolitikken. Fra Høyre ble det problematisert veldig at man i det hele tatt engasjerte seg i dette fra Stortingets side. Men her fikk vi høre en annen holdning. Er det sånn at representanten Reiten ser at denne type forslag er det prinsipielt viktig at Stortinget vedtar i næringspolitikken?

Steinar Reiten (KrF) [11:38:02]: Jeg forstår at forslag som dette blir fremmet, både i denne saken og i saker vi skal debattere senere i dag når det gjelder beredskapslagring av korn. Men vi i Kristelig Folkeparti sier i begge sakene at vi mener det er prematurt – når vi fremdeles er i en tidlig fase av koronaepidemien – å trekke konklusjoner og fremme forslag. Derfor er vår tilnærming at vi vil avvente dette. Regjeringen har varslet en stortingsmelding om beredskapssituasjonen. Der mener vi at det må komme en bred gjennomgang av ulike beredskapstiltak, når det gjelder tilgang på både medisiner, mat, reservedeler og andre ting.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:38:47]: Mitt spørsmål var av generell karakter om næringspolitikk. Jeg hører her en forskjell og en anerkjennelse av forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV. Det er bra.

Historisk sett har Norge vist – enten det er gjennom bevisste valg for bruken av de store kraftressursene våre i Nordsjøen eller bevisst politikk for jordbruket – at Stortinget må være med på å ta valg som dette. Det er der jeg opplever at Reiten egentlig har en implisitt kritikk av den måten Høyre-representantene argumenterer på, som nærmest sier at dette skal ikke Stortinget engasjere seg i. Er det en riktig oppfatning? Støtter Reiten den overordnede tanken til de rød-grønne partiene i næringspolitikken?

Steinar Reiten (KrF) [11:39:36]: Jeg tror nok representanten Sandtrøen har misforstått. Mitt og Kristelig Folkepartis poeng er at Norge ikke har den kapasiteten og de fagmiljøene som vil gjøre oss i stand til å ta en lederrolle globalt i å utvikle og masseprodusere vaksiner. Det er helt i tråd med det representanten Eidem Løvaas tok opp i sitt innlegg. Derfor mener vi at dette er noe vi må komme tilbake til. Vår utfordring blir å skaffe til veie nok vaksiner når den foreligger. Da kan det bli et spørsmål om å produsere en vaksine i Norge, men det må vi komme tilbake til når den tiden kommer.

Presidenten: Representanten Reiten kan bli stående – det er en replikk til.

Geir Pollestad (Sp) [11:40:33]: Det er lov å prøva å rømme, men det er ingen grunn til det. Eg skal koma med eit mildt og forsiktig spørsmål, som tek utgangspunkt i ein merknad frå Framstegspartiet, som viser til vedtak i samband med helse- og sjukehusplanen:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig få på plass en beredskapsmodell for norsk produksjon av viktige legemidler» osv.

Vidare står det:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvilken produksjonskapasitet som eksisterer i Norge, og hvilke

essensielle legemidler og medisinsk utstyr som kan og bør produseres nasjonalt for å sikre forsyning og beredskap, og komme tilbake til Stortinget med en sak om dette.»

Då er mitt spørsmål: Meiner Kristeleg Folkeparti at det er behov for å styrkja kapasiteten og miljøet rundt produksjon av legemiddel og vaksinar i Noreg?

Steinar Reiten (KrF) [11:41:37]: Jeg må bare få gjenta det jeg har sagt et par ganger nå: Det kommer en stortingsmelding om beredskapssituasjonen. Vi er på et tidlig tidspunkt i pandemien. Vi vil avvente behandlingen av den stortingsmeldingen. Det vil alltid være slik i en situasjon som den vi er oppe i nå, at opposisjonen vil prøve å forsere og fremme forslag og være i forkant. Vi mener at den mest ryddige prosessen i dag er å avvente stortingsmeldingen og ta en bred debatt om beredskapssituasjonen i Norge sett i lys av pandemien, når den stortingsmeldingen foreligger.

Presidenten: Da er replikkordskiftet over.

Statsråd Iselin Nybø [11:42:29]: Gjennom debatten har vi hørt at denne saken har litt ulike aspekter ved seg. Så langt har den næringspolitiske siden ved forslaget blitt debattert, men også den medisinske og beredskapsmessige siden ved forslaget. Jeg ønsker i mitt innlegg å fokusere på den næringspolitiske delen, for det overordnede målet for regjeringens næringspolitikk er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer.

I et næringspolitisk perspektiv må utvikling og produksjon av vaksiner og legemidler gjøres der næringsaktørene selv finner det lønnsomt. For næringslivet er det langsiktige, forretningsmessige og strategiske vurderinger som er med på å avgjøre lokalisering av bedrifter. Gode, generelle rammebetingelser for verdiskaping, kapitaltilgang, kompetanse, virkemidler for stimulering av forskning, innovasjon og teknologiutvikling er noe som kan bidra til at aktører velger å legge sin produksjon til Norge, og alt dette står høyt oppe på den næringspolitiske agendaen.

Jeg glad for at forslagsstillerne ser verdien av offentlig-privat samarbeid, og nettopp klyngene er jo veldig gode eksempler på den typen samarbeid. Vi har mange fremragende klynger og nettverksmiljøer i Norge med deltakelse fra innovative og dyktige næringslivsaktører. Jeg mener noe av det viktigste vi kan gjøre for å utvikle gode klynger, er å bidra til gode og forutsigbare rammebetingelser, og så trenger vi å etablere en kultur for og en vilje til å fremme samarbeid mellom offentlige aktører og næringslivet.

Klyngemiljøene våre er med og utvikler norsk næringslivs internasjonale konkurransekraft og evne til

verdiskaping og til å lage lønnsomme arbeidsplasser. Gjennom klyngene kan ulike miljøer få tilgang til kompetanse og informasjon om ulike finansieringskilder, tilgang til eksisterende infrastruktur, og de kan motivere til deltakelse i forsknings- og innovasjonsarbeid både nasjonalt og internasjonalt.

Regjeringen har derfor de siste årene styrket satsingen på klyngene, men det er ikke sann at det er regjeringen som bestemmer hva slags klynger som skal etableres, og hvilken innretning de skal ha. Vi kan ikke bestemme politisk hvor næringslivsaktørene i klyngene skal legge sin produksjon, eller hvordan de skal innrette sin FoU-aktivitet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Terje Aasland (A) [11:45:39]: Jeg er enig i at regjeringen eller Stortinget ikke kan bestemme hva næringslivet eksakt skal gjøre, men vi kan jo motivere næringslivet til å gjøre en del. Den 20. mai hadde administrerende direktør i Legemiddelindustrien, områdedirektør i Forskningsrådet, LO-lederen og administrerende direktør i Norsk Industri en ganske sterk oppfordring til norske myndigheter om å satse på vaksineproduksjon i Norge. Det er jo en sterk henstilling. Med det ber de om at en bruker de mulighetene vi har til å utvikle kunnskap, styrke beredskapen, sikre verdiskapingen og trygge arbeidsplasser. Det er den oppfordringen som gis av disse personene, som er helt sentrale i det å representere det næringslivet vi nå snakker om. Vil næringsministeren ta et initiativ til å imøtekomme det de etter spør i den kronikken?

Statsråd Iselin Nybø [11:46:35]: Nå har ikke jeg lest den kronikken, så jeg kan ikke gå inn i detaljene på det.

Det er fortsatt to ulike ting vi snakker om, for vi har et klyngeprogram, vi har et virkemiddelapparat som bidrar til dette klyngeprogrammet. Programmet som sådant kan støtte klyngene, men klyngene selv må jo komme sammen. Det er et initiativ som må skje mellom forskningsmiljøene og næringslivet. Det er de som må avgjøre hva de skal lage klynger på, og hvordan de skal utvikle seg videre.

Så har man den mer beredskapsmessige siden. Skal vi ha et beredskapslager for legemidler her, er det behov, er det grunnlag for å drive med produksjon i Norge innenfor et beredskapsmessig bilde? Det er det opp til Helse- og omsorgsdepartementet å vurdere. Jeg har forstått at det jobbes en del med det nå. Blant annet har helseministeren vært ute og sagt at det kan være potensial for noe produksjon av smalspektret antibiotika i Norge.

Terje Aasland (A) [11:47:42]: Jeg vil absolutt oppfordre næringsministeren til å lese denne artikkelen, for

da er jeg overbevist om at hun også vil, som undertegnede, bli litt inspirert til nettopp å se på de mulighetene som ligger i Norge, først og fremst for å skape store verdier, og være med i en situasjon hvor en bygger den industrielle kunnskapen vi har, videre. Vi har mye innenfor fiskehelse og dyrehelse. Vi kan videreutvikle og bidra til det, og vi kan også være med og ta et rom i den internasjonale delen. Det vil også styrke oss i en beredskapssammenheng, så det vil være en vinn-vinn-situasjon.

Så jeg spør igjen: Vil statsråden ta et initiativ til å møte denne industrien og være med og legge til rette for at vi i Norge nettopp kan utløse et potensial innenfor det å produsere vaksiner, ikke minst i lys av den situasjonen vi har vært igjennom, og at også næringslivet veldig tydelig påpeker at her er det et enormt potensial for næringslivet i Norge?

Statsråd Iselin Nybø [11:48:47]: Fra Næringsdepartementets side kommer vi ikke til å pålegge noen aktører å produsere bestemte vaksiner. Det får være en vurdering som er opp til helsemyndighetene å ta.

Vi bruker betydelige offentlige midler på nettopp denne industrien, på det offentlige og private samarbeidet som helsenæringene utgjør. Vi bruker penger gjennom virkemiddelapparatet vårt. Vi har et godt fagmiljø på medisin og på helseteknologi. Det er i stadig utvikling. Som sagt: Gjennom virkemiddelapparatet vårt bruker vi betydelige midler på det. Det bygges et helt nytt bygg ved Universitetet i Oslo nettopp for at vi skal ta ut det potensialet som ligger på forskningssiden, men også på næringslivssiden i dette viktige og potensielt store framtidige forretningsområdet.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:50:12]: Norge har økonomiske problemer:

I fjor gikk vi med et underskudd på 275 mrd. kr i handel med andre land, korrigert for petroleumseksporten.

40 pst. av befolkningen i arbeidsfør alder i flere deler av landet vårt står utenfor arbeidslivet, og forskjellene mellom folk øker. Dette skyldes mangel på nok arbeidsplasser med en ordentlig lønn å leve av. Derfor trenger vi å satse på nye arbeidsplasser, ny produksjon i Norge, på bred front.

Og: Vaksiner og medisiner er et veldig viktig område som både gir produkter som folk i Norge og ellers trenger, og som skaper muligheter for industri og arbeidsplasser i mange deler av landet vårt.

Forslaget som vi i dag legger fram fra Arbeiderpartiet, sammen med de andre rød-grønne partiene, går nettopp på å bruke det beste av den klokskapen og erfaringene som finnes i produksjon av vaksiner til både dyr og fisk i Norge, og sørge for at vi kan utvikle enda flere arbeidsplasser ved å bygge på denne kunnskapen. Det er altså et praktisk eksempel på det som ofte kalles bioøkonomi.

Det vil jeg inn på nå, for det er dessverre sånn at det gjerne blir mye prat om hvor vi skal, og det er mange positive ord, f.eks. om å utvikle vaksiner og medisiner i Norge. Men når vi nå blir stilt overfor et konkret valg – skal Stortinget si at vi skal ha mer av dette? – som også forplikter oss til å gå inn med de økonomiske ressursene og alt av det som trengs av organisering, så blir dette forslaget dessverre stemt ned.

Det er på samme måte, kanskje, det vi nå opplever innenfor helsevesenet. Sykepleiere får mye skryt og folk står på balkonger og klapper, men i det lange løp vet vi at det hjelper lite med klapping og fine ord. Det er politisk handling for et bedre samfunn som er det som faktisk skaper trygghet og framtidsutsikter.

Derfor synes jeg det er overraskende å se at Fremskrittspartiet har tenkt å stemme ned dette viktige forslaget, som kunne ha startet opp vaksineproduksjon og dermed også nå skapt et politisk engasjement og åpnet opp for at vaksiner og medisiner er et felt som Stortinget engasjerer seg i i framtiden. Det er det vi trenger, ledere som tar tak i konkrete problemer og leverer løsninger. I lengden er det ingen som lever på bare prat og glansbilder.

Terje Aasland (A) [11:53:26]: Jeg synes for så vidt debatten har vært klargjørende. Jeg opplever at Venstre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet i utgangspunktet er positive og ser mulighetene i å etablere et slikt cluster, som forslaget tar opp i seg. Mens Høyre prøver å latterliggjøre det, eller bagatellisere det, eller problematisere det bort, og det synes jeg er synd. Dette var et utgangspunkt, og jeg tror det er helt riktig at en etablerer en slik cluster-tenkning i et offentlig-privat samarbeid rundt vaksineproduksjon, nettopp fordi vi har et godt fundament, nettopp fordi vi har industri og kompetanse og forskning som tilsier at vi kunne brukt posisjonen bedre enn det vi gjør nå.

Det er den oppfordringen som også kommer så veldig tydelig fram i kronikken fra 20. mai fra Legemiddelindustrien, Norsk Industri, LO og Forskningsrådet. De oppfordrer politikerne til å gjøre det, til å bruke mulighetene og utvikle noe, å bidra til f.eks. risikoavlastning, fordi det er lange prosesser og tidkrevende.

Jeg opplever som sagt at Venstre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti i utgangspunktet er positive til

det, i motsetning til Høyre, som en ikke vet hva mener om dette gjennom denne debatten. Men jeg håper jo – og kan oppfordre igjen, jeg også – at Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti faktisk stemmer for det de kanskje egentlig er for, og da betyr det at en stemmer for forslaget.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [11:55:25]: Takk for debatten. Jeg tror og synes representanten fra Kristelig Folkeparti egentlig var ved sakens kjerne da han ved gjentatte repetisjoner i replikkvekslingen pekte på at vi må se helhetlig på beredskapsdelen av forslaget. Det er naturlig og ganske vanlig at Stortinget gjør det når man får en melding å forholde seg til.

Når det gjelder næringsdelen av dette, mener Høyre – noe som representanten Aasland ikke hadde fått med seg – at forslaget langt på vei slår inn åpne dører. Det er ikke slik som det ble antydnet, at Høyre mener at Stortinget ikke skal engasjere seg. Stortinget har engasjert seg i dette tidligere. Det er allerede fattet en del vedtak i Stortinget og tatt initiativ fra regjeringens side innenfor feltet. Så her er vi nok ikke så uenige som representanten Aasland legger opp til.

Jeg har lyst å knytte noen korte kommentarer til til forslaget, for det fremstår litt uklart. I det ene øyeblikket handler det om beredskap, og i det neste øyeblikket handler det om næringspolitikk. Så handler det ikke om pandemien, men så handler det om pandemien likevel. Så handler det om at vi skal ha en produksjonslinje for vaksiner, men så skal vi ikke ha det. Eller så handler det om at vi skal ha et lager, og så skal vi ikke ha det.

Høyres tilnærming til dette er: Det argumenteres i merknadene fra forslagsstillerne med at Norge er et så lite land at vi raskt vil kunne eksportere til resten av verden, men det betyr i så fall at man er nødt til å ha produksjonskapasiteten, og det å bygge opp en slik produksjonskapasitet er så ressurskrevende at jeg tror det er å kaste blått i øynene på folk å si at Norge skal være de som raskest tar frem en vaksine, og raskest når ut til det globale markedet. Jeg tror internasjonale løsninger og internasjonalt samarbeid, og at Norge bidrar, som vi gjør nå også med å utvikle vaksiner for covid-19, er måten å gjøre det på også i framtiden.

Jeg ser frem til stortingsmeldingen som skal handle om beredskap. Jeg ser også frem til at helsenæringen skal fortsette å vokse.

Helt til slutt: Når det gjelder SVs forslag om statlige legemiddelfabrikker, mener Høyre at det er en dårlig idé, rett og slett fordi en statlig legemiddelfabrikk på ingen måte vil være en garanti for at man får frem legemidler billigere – snarere tvert imot. Og hvis man skal bruke mer penger, som skal tas fra helsebudsjettet, på legemidler, betyr det at man får mindre helse for pengene,

og andre områder på helsebudsjettene vil måtte lide hvis man skulle opprette en slik fabrikk.

Igjen, takk for debatten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:58:06]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om etablering av beredskapslagring av matkorn (Innst. 344 S (2019–2020), jf. Dokument 8:92 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det bli gitt anledning til replikkordskifte med inntil tre replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen. De som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Guro Angell Gimse (H) [11:59:08] (ordfører for saken): Jeg tror alle som er her i salen, ønsker å gjøre det som skal til for å sikre befolkningen på alle måter i krig og kriser. Denne saken viser imidlertid at vi ikke alltid er enige om hvordan dette skal gjøres.

Vi skal nå debattere et forslag fra Senterpartiet om å etablere beredskapslagring av korn. Grunnlaget for forslaget er et representantforslag som ble fremmet av Senterpartiet i 2017, da det ble gjort et vedtak der regjeringen ble bedt om å fremme en sak om etablering av nasjonale matkornlagre. Regjeringen kom tilbake med en vurdering og var tydelig på at et sentralisert beredskapslager av matkorn ikke ville være et målrettet og kostnadseffektivt tiltak for å styrke norsk matsikkerhet.

Norge hadde sentrale matkornlagre fram til 2003. Da ble de avviklet. Det var flere lagre – to i Nord-Norge og tre i Sør-Norge. De fleste land har faktisk avviklet sine nasjonale kornlagre. Det er ikke fordi de føler seg trygge på at det ikke kan oppstå en krise, men fordi det ikke lenger var et selvstendig beredskapstiltak som lot seg forsvare som kostnadsmessig effektivt og hensiktsmessig. I Norge koster det 500 mill. kr å etablere et lager som varer i tre måneder, og det koster 50 mill. kr å drifte det – minst.

Det viktigste vi kan gjøre for å styrke matsikkerheten i Norge, er å styrke den kontinuerlige produksjonen. Norsk matproduksjon er styrket under denne regjeringen. Selvforsyningsgraden, som gikk ned under de rødgrønne, har gått opp, antallet gårdsbruk som legges ned,

er redusert, og vi legger opp til mindre kornlagre på gårder. Det ga vi tilskudd til gjennom jordbruksoppkjøret i fjor.

Så er det slik – men det snakkes lite om det – at lagerbeholdningen vi har per i dag på møller og hos private, var på 38 pst. av det totale forbruket i 2018 og 2019. Det er litt volatilt – det går litt opp og ned avhengig av året – men dette er et viktig bidrag til den totale beredskapen. Vi har i tillegg styrket beredskapslagringen av såkorn, og vi satser nå, sammen med landbruket, på å øke norskandelen i før.

Slik situasjonen er i dag, er Norges matberedskap svært godt ivarettatt. Vi foreslår derfor at en etablering av beredskapslagring av korn ikke vedtas.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:02:22]: Det er kort tid siden Høyres Michael Tetzschner sammen med flere ledende Høyre-politikere foreslo at matberedskapen i Norge skulle outsources til Sverige. Det er i praksis fortsatt Høyres politikk hvis man ser på det som nå skjer, der man stemmer imot konkrete forslag om beredskapslagring. Under koronakrisen kom representanten Angell Gimse med et interessant utsagn til NTB:

«Det kan være bra å gjøre tiltak for å sikre oss akkurat i år.»

Det beskriver hele problematikken – at man ikke tar innover seg hva dette grunnleggende handler om. Det handler ikke om «akkurat i år», eller akkurat neste år. Det handler om hvorvidt forsikringen skal være der kontinuerlig.

Derfor blir det egentlig litt fortvilende når man sier én ting og skifter forklaring, men stemmer imot. Er det sånn at Høyres representant kan forsikre at det er trygghet for mat for folk i Norge?

Guro Angell Gimse (H) [12:03:25]: Hvis det hadde vært sånn at jeg hadde trodd at beredskapslagring av korn var viktig for å sikre matsikkerheten i Norge, skulle jeg vært den første til å bifalle dette forslaget. Beredskap generelt, og spesielt rundt matsikkerhet, er viktig. Men mange rapporter har faktisk bekreftet at dette ikke er et effektivt tiltak.

Et kornlager er uansett ikke en langsiktig løsning. Verdensbanken har, sammen med EUs mat- og landbruksorganisasjon, utgitt en rapport der de er veldig klar på at hvis et land velger å ha et matkornlager, må man fortsatt kombinere det med handel og investering i økt produktivitet. Og som jeg ramset opp da jeg sto på talerstolen, har vi sørget for økt produktivitet i landbruket under denne regjeringen.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:04:25]: Det var ikke svar på spørsmålet om representanten kunne garantere for at det var trygghet for mat.

Forsvarets forskningsinstitutt er en av dem som har påpekt at tilgangen på mat kan bli mer utfordret de neste årene fordi mat i større grad blir en strategisk handelsvare mellom ulike land når det blir knapphet på både matvarer og jordressurser. Vi har for kort tid siden opplevd at Høyres langtidsplan for Forsvaret var så svak at Stortinget rett og slett måtte sende den tilbake. Beredskap med Høyre er igjen et felt med mye PR og prat, men med lite handling og prioritering når det kommer til faktiske vedtak og investeringer. Det er umulig å skape trygghet for folk hvis man bare har kuler, men ikke har mat og ikke har folk til å utføre den nødvendige produksjonen og arbeidet som skal gjøres.

Er det riktig forstått at det finnes mange engasjerte folk i Forsvaret som også ser på beredskapslagring av korn som en viktig del av sikkerheten for folk i Norge?

Guro Angell Gimse (H) [12:05:31]: Representanten Sandtrøen mener at vi ikke har en samordnet politikk på beredskap, men vi skal nå gi ut en fullstendig stortingsmelding om samfunnssikkerhet og beredskap, som også tar for seg matsikkerhet.

Jeg vil stille spørsmål tilbake til Sandtrøen om hans rød-grønne regjerings satsing på dette området. I 2013 fremmet man første gang forslaget om å etablere matkornlager og la da inn hele 5 mill. kr til dette forslaget. Nå har man økt det til 30 mill. kr etter hvert, men det er ikke i nærheten av det som skal til for å greie å etablere et matkornlager. Så jeg stiller spørsmål tilbake: Er man virkelig seriøs i sitt ønske om etablering av et matkornlager når man ikke er villig til å prioritere det i budsjettene sine?

Geir Pollestad (Sp) [12:06:41] (leiar i komiteen): Me kan godt ta ein omvend replikkrunde der me svarer på det, for det den raud-grøne regjeringa gjorde i 2013, var veldig viktig. Me la inn ei startløyving til beredskapslagring for matkorn fordi me meinte at tidene var endra, fordi me meinte det var behov for å satsa meir på beredskap. På same måten som når ein byggjer ein motorveg til 5 mrd. kr, løyver ein ikkje 5 mrd. kr det fyrste året. Ein løyver kanskje 10 eller 20 mill. kr, og så kjem dei resterande løyvingane. Men det kom ei hindring i vegen, nemleg eit regjeringsskifte, at Erna Solberg vart statsminister i Noreg, at merksemda på beredskap vart mindre – og prosjektet vart lagt vekk.

Mitt spørsmål er: Ser representanten at det kan oppstå ein situasjon der handel med mat og korn i verda – for ein kortare eller lengre periode – stoppar opp, eller meiner representanten det er heilt, fullstendig utelukka at det kan skje?

Guro Angell Gimse (H) [12:07:43]: Vi har nå vært igjennom en pandemi og ser at landene rundt oss faktisk også ser det er viktig å opprettholde handelen med andre land. Det har gått nesten som vanlig med handel og transport inn til Norge.

Hvis det mot formodning skulle bli sånn at alle tilførselslinjer til landet vårt blir lukket, er Norge i en unik situasjon – for vi har fisken. Fisken gjør at vi så å si er 100 pst. selvforsynt. Det er også sånn at i en såpass stor krisesituasjon, der alt er stengt, vil vi måtte legge om kostholdet vårt. Vi må kanskje bruke korn som vi nå bruker til fôr, som føde for mennesker. Vi vil måtte greie oss på mye mindre.

Norge er i en unik situasjon hvis det skulle skje.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:09:02]: Norge trenger felles forsikringer for å skape trygghet for folk. På noen områder er vi gode på dette. Vi har et felles nasjonalt helsevesen, som riktig nok bør bli sterkere og bedre finansiert. Men på andre områder står vi svakere.

Når det gjelder tryggheten for mat, er det, som tidligere nevnt, klare bekymringstrekk, og både Forsvarets forskningsinstitutt og andre peker på at det ikke er gitt at Norge kan garantere for sikkerhet for matforsyningen til våre innbyggere. Selvforsyningen blir bare svakere, og vi må regne med den når vi korrigerer for alt av fôr vi importerer til Norge. Bare rundt 40 pst. av kaloribehovet til folk i Norge er dekket gjennom vår egen jordbruksproduksjon.

I historisk perspektiv er det faktisk relativt ofte vi får behov for forsikringer for mat. I andre enden av Karl Johan finner vi Slottet. Om vi går tilbake til første verdenskrig, er det et veldig interessant bilde som er tatt nettopp fra den perioden, som henger på Oslo Museum i dag, hvor man ser at man måtte begynne å dyrke opp plenen utenfor Slottet for å sikre større produksjon av poteter og mer kalorier til befolkningen fordi Norge var avskåret langs kysten og kornimporten var svekket.

Nå, under koronapandemien, har vi plutselig sett at en av de største korneksportørene i verden, Russland, legger restriksjoner på sin eksport. Vietnam, som er en av de store eksportørene av ris, har forbydd å inngå nye kontrakter for salg av ris i framtiden i den perioden vi har stått i. Det er nettopp disse problemene Forsvarets forskningsinstitutt allerede for flere år siden sa kan komme når det blir forstyrrelser i markedene.

Poenget med en forsikring er å sørge for trygghet mot det ukjente. Da tidligere landbruksminister Jon Georg Dale skulle forsøke å forklare hvorfor han var negativ til å øke tryggheten for mat gjennom beredskapslagring, sa han at vi ikke vet hva vi skal beredskapslagre mot. Og uten selv å vite det påpekte han da kjerne-

poenget i hvorfor vi trenger forsikring. Det er for å skape trygghet for den situasjonen som kan komme til å oppstå – på samme måte som jeg har forsikring på bilen min, selv om jeg ikke vet akkurat i hvilken situasjon det skal bli bruk for den. Det er hele essensen med forsikring, og den tryggheten må vi også gi til landets innbyggere.

Presidenten: Vil representanten ta opp forslag?

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:12:09]: Det vil jeg med glede, for dette er et viktig forslag.

Presidenten: Da har representanten Nils Kristen Sandtrøen tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Guro Angell Gimse (H) [12:12:28]: Arbeiderpartiet er vanligvis et parti som legger stor vekt på internasjonal handel. Det synes jeg er veldig bra. Vi er jo en liten og åpen økonomi som er svært avhengig av verden rundt oss, og nå har vi vært gjennom en covid-19-pandemi. Hvordan vurderer Arbeiderpartiet matsikkerhetssituasjonen under covid-19-pandemien?

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:12:57]: Det er et veldig godt spørsmål, og svaret er at vi vurderer at matsikkerheten i Norge må bli bedre, nettopp fordi vi har sett at det blir forstyrrelser, som dem vi her refererte til, fordi produksjonen av korn i Norge er for svak. Kornarealet har de siste årene blitt redusert i alle landets fylker – alle landets fylker. Det er derfor vi trenger å ha litt mer korn på lager. Grunnen er det helt praktiske. Under annen verdenskrig tok vi lærdom av det som skjedde i første verdenskrig, og derfor sto vi mye bedre rustet til å håndtere den kritiske første fasen. Det som skjer i et samfunn hvor en mangler mat, er at det blir urolighet i befolkningen, så tilsynelatende stabile tilstander kan gli over i kaos fordi folk blir redde. Det er det vi må unngå at skjer, og det er derfor vi trenger denne felles forsikringen.

Guro Angell Gimse (H) [12:13:52]: Jeg synes ofte – eller alltid – Arbeiderpartiet og opposisjonen har matkornlagring som svar når vi skal snakke om matberedskap, og man snakker ikke så mye om alle de andre tiltakene som må på plass. Hva vil Arbeiderpartiet gjøre i tillegg til å etablere matkornlager om vi skulle havne i en situasjon der logistikken inn til landet skulle skjære seg?

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:14:18]: Det er også et veldig bra spørsmål. Vi vil gjennomføre vår opptrapplingsplan for jordbruket på norske ressurser, sånn at vi har litt ekstra på lager, men først og fremst har en større

produksjon av fôr til dyra, grønnsaker, korn til folk og ikke minst bruker mer av de beiteressursene som vi nå har. I dag er produksjonen vår for sårbar, for gjennom sentralisering får vi stadig færre dyr, f.eks. i melkeproduksjonen. Det gjør at vi har mindre å gå på og en mindre buffer om vi skal omstille systemene raskt. Så vi vil først og fremst få jordbrukspolitikken inn på et langt bedre spor, der vi bruker de naturressursene vi har i Norge, og får opp den løpende selvforsyningen. Derfor er representanten Angell Gimses spørsmål helt glimrende og godt, og jeg håper at hun får med seg de andre partiene i regjering på å stemme for offensive forslag som vi kommer til å fremme det videre året.

Guro Angell Gimse (H) [12:15:23]: Vi fikk et brev fra landbruks- og matministeren i forbindelse med dette forslaget der det ble redegjort for at det er en betydelig lagring av matkorn i dag på møller og hos kornkjøpere og på gårder. Fra 2018 til 2019 utgjorde det hele 38 pst., og vi mener dette er et betydelig bidrag til den totale matsikkerheten. Har dette vært en del av Arbeiderpartiets kunnskapsgrunnlag når dere nå vil bruke store penger på nasjonale og statlige lager?

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:16:05]: Ja, det er en del av vår kunnskap. Og som jeg refererte til, vi har jo noe. Det er ikke sånn at selvforsyningen er på null, eller at det ikke finnes korn, men vi vil forsterke og sørge for både produksjon og mer lagring. Det er veldig viktig. Og med de økte kornprisene som vi har sett i det siste på grunn av koronapandemien, fungerer jo – i tillegg til å være en trygghet for folket – også kornlagring som en finansiell buffer. Vi importerer korn i dag, og det kommer vi fortsatt til å gjøre, men ved å ha noe ekstra på lager blir vi mindre sårbare for de raske prissvingningene som vi ser i krisetider. Ved kornlagring vil mye av kostnadene allerede være dekket inn fordi en slipper unna store ekstrabelastninger med importkostnader i kritiske øyeblikk, så det er en veldig lur planlegging for samfunnet vårt.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [12:17:32]: Jeg vil si saksordføreren ga en veldig god og riktig gjennomgang av saken i en debatt som det ikke er første gangen vi har her i denne salen. Debatten har i grunnen endret seg noe opp gjennom den tida som er gått. Den rød-røde opposisjonen har gått mer over fra å skulle ha kjempesiloer i Stavanger til å se at vi kan lagre på andre måter.

Det er en kostnad ved å opprette store kornlagre, og Felleskjøpet la fram en rapport i 2019 der de beregnet kostnaden til 1,4 mrd. kr for å etablere et beredskapslager for fire måneders forbruk av mat- og fôrkorn. Det var

mye på grunn av dette at Landbruks- og matdepartementet la en del klare føringer for Innovasjon Norge når det gjaldt investeringsstøtte til plantørker ute på gårdene, noe som er en god løsning, en framtidsrettet løsning og ikke minst en mye sikrere løsning enn å ha store kornlagre.

Da beredskapsordningen ble avviklet i 2003, besto denne av to kornlagre i Nord-Norge og tre i Sør-Norge med til sammen 21 500 tonn mathvete. Så var det ca. 13 mellagre i Nord-Norge med til sammen 7 500 tonn hvette. Ved å etablere plantørker som har en gjennomsnittlig størrelse på 1 000 tonn, på gårder, vil beredskapslagringen som var i 2003, bli dekket opp og mer enn det av bare 30 plantørkere. Jeg tror det er en lur måte å gjøre det på.

Når det gjelder den sikkerhetsmessige delen, er det uten tvil det tryggeste. Da går en vekk fra alle de store kornlagrene, og det har mange land gjort. Det er ingenting som er mer sårbart i en beredskaps- og sikkerhets-situasjon enn å ha store lagre. Derfor er det heller ikke noe sjakktrekk å etablere store lagre.

Jeg ser fram til at denne debatten nok vil fortsette etter at vi er ferdig her i dag. Kornlagring og matlagring er viktig. Beredskap og matsikkerhet er viktig. Men store kornlagre er ikke den rette måten å gjøre det på. Vi får heller la landbruket ta seg av lagringen – de vet hvordan de skal gjøre det, de er gode på det, og de har selv en interesse av det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Geir Pollestad (Sp) [12:20:37]: Når eg høyrer på representanten Ørsal Johansen, kan eg få inntrykk av at det me har føreslått, er å etablere eit stort felleslager. Det står det ingenting om i forslaget vårt. Tidlegare hadde Framstegspartiet eit krav om beredskapslagring av matkorn i partiprogrammet sitt. Så vidt eg veit, er det no fjerna. Då vil eg be representanten gjera greie for kva det er som har endra seg i verda dei siste åra, som har gjort behovet for beredskapslagring av korn mindre enn det var i perioden 2013–2017.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [12:21:18]: Jeg sa ikke at det var den rød-røde opposisjonens mål å lage et stort kornlager. Jeg sa at den debatten har endret seg noe, og at de rød-røde nå er på et spor der de ser at lagring på gård kanskje er den riktige måten å gjøre det på.

Da vi hadde dette i programmet vårt tidligere, gikk det ut på at vi skulle ha store kornlagre. Den situasjonen har endret seg. Fakta har vist at store kornlagre ikke er lurt. Derfor har vi tatt det ut av programmet, men vi jobber fortsatt etter en modell for å ha kornlagre og plantørkere rundt omkring på gårdene. Det er den beste løs-

ningen for å ta imot beredskaps- og sikkerhetsutfordringer som kan komme i årene framover.

Geir Pollestad (Sp) [12:22:12]: Når eg høyrer på representanten Ørsal Johansen no, kan det nesten verka som om han er for beredskapslagring av korn. Då lurar eg på om han har gjort seg nokre tankar om kor omfattande lager ein ser for seg. Er det tre månader, seks månader eller tolv månaders forbruk ein ønskjer i desse spreidde lagra ein tek til orde for?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [12:22:41]: Uansett hvor lang tid med lagring en ser for seg, er lagring på gårder og små lagre den riktige måten å gjøre det. Så får en gjennom en slik etablering se hvor lang tid det er mulig å lagre det. Det er mulig å få til langtidslagring, som jeg var inne på i mitt innlegg, med store lager, men det er den dårligste løsningen når det gjelder den sikkerhetsmessige situasjonen. Derfor er det helt uaktuelt for Fremskrittspartiet å gå inn på. Men, som sagt, å etablere kornlagre og plantørker på gårdene er en god måte å gjøre det på, både beredskapsmessig og sikkerhetsmessig. Hvor stor kapasitet det vil være ved en slik lagring, får en se når vi har kommet et godt stykke på vei med å etablere slike lagre. Jeg tror det er vanskelig å se for seg akkurat nå hvordan en beredskapssituasjon vil være om noen år, og hva slags forhold man må ta høyde for.

Geir Pollestad (Sp) [12:23:41]: Eg ser at representanten Ørsal Johansen har pynta seg med det norske flagget i dag. Eg høyrer òg det som vert sagt om beredskapslagring. Realiteten er jo at ein argumenterer for, men i innstillinga går ein inn for at forslaget «vedtas ikke». I forslaget om å gjennomføre beredskapslagring av matkorn, står det ikkje noko om at det skal skje på gardsbruk eller i større, sentraliserte lager. Då vert mitt spørsmål til representanten Ørsal Johansen:

Når ein fremjer det nasjonale, føler ein seg komfortabel med å seia at dette landet i krisetider skal vera avhengig av at importen fungerer, og av at land som f.eks. Russland ønskjer å eksportera kveite til Noreg?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [12:24:34]: Denne representanten går med det norske flagget fordi vi for ikke lenge siden feiret en 17. mai som var noe spesiell. Jeg er glad i landet mitt, og derfor går jeg med det norske flagget. Noen annen betydning legger jeg ikke i det.

Det betyr også at jeg er så glad i landet mitt at jeg er opptatt av at vi skal ha mulighet til å klare en situasjon som gjør at vi får utfordringer på matforsyningsida. Det har gjennom den situasjonen vi har vært i, vist seg at det har fungert bra. Vi har klart å opprettholde matforsyningen. Vi kommer vel aldri i Norge til å bli totalt selv-

berget når det gjelder alle aspekter av mat. Korn er et av de områdene som vi kanskje ikke vil klare det på. Derfor er det viktig å ta vare på det samkvemmet vi har med andre land, og være forberedt på at vi må klare oss med import, og ikke vil klare å produsere det vi skal, selv.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Geir Pollestad (Sp) [12:25:53] (leiar i komiteen): Dette er ei stor og viktig sak for Senterpartiet. Eg vil starta med å åtvare mot ein ting som saksordføraren gjorde i innlegget sitt. Ho lét som at me alle i denne salen er like opptekne av beredskap, og at me berre hadde litt ulik inngang til verkemiddel. Eg meiner det er feil. Eg meiner Senterpartiet er meir oppteke av den nasjonale beredskapen enn det regjeringsspartia og regjeringa Solberg er.

Som det òg har kome fram tidlegare, veit me at det var regjeringa Solberg som stoppa planane om oppbygging av nasjonalt beredskapslager for korn. Så er det sånn at me fekk fleirtal for dette forslaget seinare, i forbindelse med Dokument 8:33 S for 2017–2018. Då stemte Kristeleg Folkeparti for og sikra fleirtal for dette. Regjeringa argumenterer no for at dei har følgd opp forslaget, det stod ved behandling av oppmodingsvedtaket, men realiteten er at dei har gjeve opp forslaget. Dei har ikkje følgd det opp, dei har gjeve det opp.

Problemet med regjeringa sitt syn på beredskap er at ein legg nokre premiss for det. Ein greier ikkje å tenkja seg at situasjonar oppstår der handelen stoppar heilt eller delvis opp. Det er eit problem når ein legg det til grunn for planane sine. Men eg synest òg det er eit etisk problem i dette, at Noreg som eit rikt land skal kunna kjøpa seg korn på verdsmarknaden i konkurranse med fattigare land i ein situasjon med hard konkurranse om maten.

Ein må heller ikkje koma dit at ein meiner at det me har opplevd dei siste månadane, er det verste som kan skje. Det kan òg skje ting som er mykje verre. Det kan koma pandemiar som er 10 gongar så dødelege, 100 gongar så dødelege, og meir smittsame. Me kan koma i heilt andre situasjonar enn det me er i no. Men poenget er at ein har ulikt syn på beredskap.

Under koronapandemien har det vore oppslag der Næringsdepartementet har vore ute og sagt me har naudlagring av mat. Der greidde dei ikkje eingong å manna seg opp til å seia at dette er jo berre tull. Senterpartiet er gode reknemeistrar. Beredskapslagringa me har av naudmat i Noreg, utgjør ei halv rute mjølkesjokolade per nordmann. Då går det ikkje an at Næringsdepartementet seier me har hemmelege naudlager av mat spreidde rundt om i landet. Ein må gå ut og seia at det ikkje stemmer, og no må me ta ein diskusjon om: Ønsker me det eller ikkje?

Frå Senterpartiets side er det berre eit ønske inn i debatten om at me iallfall er ærlegare og seier at den risikoen er me villige til å ta. For Senterpartiets del er me ikkje villige til å ta den risikoen, og derfor ønskjer me å ha beredskapslagring av matkorn i Noreg.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Margunn Ebbesen (H) [12:29:16]: Like sikkert som at våren kommer, vet vi at Senterpartiet kommer med sine nye forslag om beredskapslager for matkorn. Dette har vært debattert og utredet i flere runder. I 2015 konkluderte Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning med at forsyningsevnen for matkorn var god. I januar 2017 konkluderte Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap også med at det ikke var hendelser med høy risiko for norsk matforsyning. Videre er Landbruksdirektoratet gitt i oppdrag å følge med på den internasjonale markedsutviklingen for landbruksvarer.

Jeg lurer virkelig på om Senterpartiet ikke har tillit til alle rapportene som viser at et sentralt beredskapslager – eller et beredskapslager uansett – ikke er det mest målrettede og kostnadseffektive tiltaket for å trygge matsikkerheten?

Geir Pollestad (Sp) [12:30:14]: Senterpartiet kjem til å fortsetja å føreslå dette til me får fleirtal for det, og til me får det gjennomført. Vårt mål er at me skal klara det før det vert alvor, før me treng det. Ein kan gjerne visa til ei mengde rapportar. Dei har òg nokre planføresetnader, og eg meiner at dei ikkje tek det som er utgangspunktet vårt, nemleg at det utenkjelege skulle skje. I Senterpartiet handlar arbeidet vårt med beredskap om at det kan skje ting som er langt verre enn det me har opplevd no.

Det er òg verdt å ta med seg at det er spådd at ein vil oppleve ei global matkrise i kjølvatnet av covid-19. Russland har stengt eksporten av kveite. Det har vore utfordringar med eksporten av ris frå India og Vietnam. Så det er utfordringar på den globale marknaden, som ein skulle tru fungerte perfekt. Difor kjem me til å fortsetja å føreslå dette.

Tom-Christer Nilsen (H) [12:31:35]: Representanten Geir Pollestad har humor. Det skal jeg gi ham. I innlegget sitt kom han inn på at man kunne få pandemier som hadde hundre ganger høyere dødelighet enn covid-19, og da er det slutt for oss alle, for det betyr at det er 140 pst. dødelighet – morbiditet – på pandemien. Det får vi alle håpe at ikke skjer.

Spørsmålet mitt er følgende: Det koster et sted mellom 500 mill. kr og 1,4 mrd. kr – avhengig av hvilket anslag man legger til grunn – å etablere et matkornlager,

enten det er desentralisert eller sentralisert, og deretter minst 50 mill. kr å drive det og fornye det i løpet av året.

Som representanten har sagt, har Senterpartiet hitil bare vist oppstartsbevilgningene for dette, altså 5 mill. kr eller 30 mill. kr, avhengig av hvilket år man velger å se på det alternative statsbudsjettet. Når får vi se Senterpartiet budsjetter de reelle kostnadene ved et sånt lager, og hvor har de tenkt å ta pengene fra?

Geir Pollestad (Sp) [12:32:38]: Er det noko me har lært denne våren, er det at krise og krisehandsaming kostar store pengar. Senterpartiet vil vera for beredskapslagring av matkorn anten det kostar 1 mrd. kr, 0,5 mrd. kr eller 2 mrd. kr. Det er òg sånn at nokre av kostandene som er lagde inn, vil gjelda korn som rullerar med å liggja på lager. Dette skal me greia å innarbeida ei oppstartsløyving for i vårt alternative budsjett. Det som hadde vore useriøst, hadde vore viss me no i revidert la opp til at ein skulle bruka 1 mrd. kr på beredskapslagring av matkorn i Noreg i 2020, for det ville ikkje ha vore mogleg. Det ville ha vore uansvarleg budsjettering, og er det ein ting me gjer i Senterpartiet, er det at me anten me er i posisjon eller i opposisjon, driv med ansvarleg budsjettering.

Steinar Reiten (KrF) [12:33:44]: Representanten Pollestad var inne på et viktig poeng i sitt innlegg, nemlig det etisk problematiske ved at rike land kan bruke sin kjøpekraft i verdensmarkedet til å handle korn og presse priser. Ser representanten Pollestad det paradoksale i at det i den situasjonen vi nå er oppe i, blir fremmet et forslag som vil medføre nettopp et massivt oppkjøp av matkorn i verdensmarkedet for å etablere det beredskapslageret det er snakk om – i en tid der vi ser at matproduksjonen i den tredje verden er truet, i en tid der vi ser store gresshoppesvermer true avlingene i store deler av det nordlige Afrika?

Geir Pollestad (Sp) [12:34:24]: Eg ser mest det paradoksale i at grunnen til at me ikkje får eit beredskapslager av matkorn, er at Kristeleg Folkeparti har skifta meinining og snudd i saka. Det er beklageleg.

Oppkjøp til eit kornlager vil måtta skje over tid. Det er klart at i ein akutt situasjon med sultkatastrofar og der verdspisane er eit problem, vil Noreg måtta redusera innkjøpet av korn i desse periodane. Det må ein gjera på ein forsvarleg måte. Men eg synest det vert for mange bortforklaringar og unnskyldningar for ikkje å gjera dette i forbindelse med statsbudsjettet. Då det vart lagt dødt, var det for at me no skulle styrkja matvareproduksjonen i Afrika. Det er eit viktig tiltak, men det har ingenting å gjera med det grunnleggjande, nemleg at me som nasjon tek eit sjølvstendig ansvar for vår eigen beredskap.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Katrine Boel Gregussen (SV) [12:35:41]: Erfaringene fra koronakrisen viser oss at det er de sterke fellesskapsløsningene som løser krisene vi står i.

Jeg registrerer at Kristelig Folkeparti, Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet mener at beredskapslagring av matkorn ikke er et kostnadseffektivt tiltak for å styrke norsk matsikkerhet. Men er det noe vi har lært den siste tiden, er det at man ikke kan sitte og kun tenke på å være kostnadseffektiv i møtet med nasjonale kriser.

Kornlagring ble avvirket for mange år siden fordi holdningen var at siden vi ikke har bruk for det, trenger vi det ikke. Vi fra SV er litt mer opptatt av å se framover og synes at forslaget om beredskapslagring er et godt initiativ som burde følges opp. Det kan også være med på å øke verdiskapingen i landbruket og sikre viktige arbeidsplasser.

At landet kan sikre egenforsyning av mat, er en viktig del av beredskapen vår, og vi mener at innbyggerne våre har et sterkt behov for å vite at vi klarer oss selv når ulykken først er ute.

Det borgerlige flertallet synes det er nok å være avhengig av andre land for at vi skal klare oss selv, men vi mener både at det er en usolidarisk tankegang, og at det er et tiltak som gir oss en falsk trygghet i en tid der tydelighet er viktigere enn noen gang.

Vi har ingen garanti for at vi er selvhjulpne hvis krisen blir stor nok, og vi kan ikke ende opp i en situasjon der vi overbyr andre, fattige land for å få mat på bordet til våre. Vi må unngå å havne i sånne situasjoner av hensyn til både våre egne og andre land. Og hva mener regjeringen at vi skal gjøre hvis det blir innført handelsblokade? Framtiden er uforutsigbar, og import av korn kan bli vanskelig. Det er mer framtidsrettet å stå for denne viktige produksjonen selv.

Vi lever i et av verdens rikeste land, og det minste vi må kunne forvente, er at vi er selvhjulpne når det kommer til mat. Ja, vi har klart oss bedre enn andre land så langt i pandemien som vi står i, og våre problemer blir kanskje små hvis man sammenligner seg med andre. Likevel har vi sett at butikkene har blitt fri for helt vanlige matvarer fordi folk har hamstret. Den torsdagen Norge stengte ned, fikk folk panikk, og med en gang statsministeren sa at man ikke måtte hamstre, var det nettopp det mange valgte å gjøre.

Innbyggerne våre er ikke trygge på at vi har nok til å klare oss, og det endte opp med at de som hadde penger, kunne kjøpe seg det de trengte, mens mange andre måtte vente og ble fri. Vi så at det ble innført rasjonering på havregryn og hvetemel i butikkene, og det er et tiltak som kom direkte av at butikkene så at de ikke hadde nok

til alle, fordi noen tok for mye. Det synes jeg er en ganske tydelig beskjed til flertallet i salen.

Det er betryggende at det skal komme en ny stortingsmelding om samfunnssikkerhet og beredskap som skal vurdere den helhetlige beredskapen her til lands, men hvis den bærer preg av den samme samfunnsanalysen vi ser fra regjeringspartiene i dag, hjelper det lite.

Vi vet aldri når en krise inntreffer eller hva slags krise det er. Jeg vet at mange hadde følt seg tryggere hvis vi var bedre beredt. Derfor går vi inn for mindretallsforslaget i saken og ber regjeringen om å legge fram en plan for gjennomføring av beredskapslagring av matkorn.

André N. Skjelstad (V) [12:39:09]: Vi skal være forberedt på det som skal komme om det kommer en krise. Men det er viktig å understreke at vi står ganske godt i det i Norge. Norge er så godt som selvforsynt på kjøtt, fisk, egg, melk, meieriprodukter og grove grønnsaker som kål og gulrot. Selvforsyningsgraden gikk ned under de rød-grønne og har gått opp igjen med sittende regjering.

Det er viktig at vi har en god selvforsyningsgrad i Norge, men selvforsyningsgraden i seg selv sier ikke så mye om hvor mye mat vi faktisk produserer. Det gjør derimot dekningsgraden.

Et av de viktigste grepene vi kan ta for å sikre mat til Norges innbyggere, er å legge til rette for at så mye som mulig av maten som norske forbrukere etterspør, bør produseres i Norge. Vi bruker våre naturgitte ressurser på en smart måte, og tilgangen på mat er et grunnleggende behov som må dekkes. Det betyr ikke at en sentralisering av lagring av korn er det beste svaret for å opprettholde matberedskapen i Norge.

Sentraliserte beredskapslager av matkorn er ikke et målrettet og kostnadseffektivt tiltak for å styrke matsikkerheten. Dette er vurdert mange ganger, og flere rapporter har konkludert med at sentralisert kapasitet for beredskapslagring av korn ikke er nødvendig. Vi mener derimot at vi bør ha noen desentraliserte beredskapslagre av korn. Det er viktig å legge til rette for mindre og lokale kornlagre på gårdsbruk e.l. rundt omkring i landet. Det sikrer en enklere distribusjon og gir lagring nær folk hvis en krise skulle inntreffe.

I jordbruksoppgjøret i 2019 ble en ordning med et tilskudd til beredskapslagring av såkorn vesentlig styrket. Ordningen med et tilskudd til lagring av matkorn på lokale gårder ble også prioritert. Dersom krisen skulle oppstå, kan vi dessuten omdefinere en del av førkornet til matkorn. Det er naturlig at debatten om beredskapslagring av matkorn har kommet opp igjen under koronakrisen, men er det én ting som har fungert under krisen, så er det matforsyningskjedene. På tross av at verden opplever en pandemi, har matforsyningen gått tilnærmet normalt.

Det er også viktig å ha framoverlente bønder, som faktisk er med på å gi dette noen muligheter. Det gjorde det selv da det raste som verst og deler av samfunnet måtte stenge ned. De siste ukene har vist at matforsyningen er både robust og fleksibel også i en krevende situasjon, det viste at det internasjonale samarbeidet står støtt, og at norske bønder står støtt og gjør en fantastisk innsats for å produsere mat også når det er litt ekstra utfordrende.

Norge har aldri vært bedre rustet mot en krise som rammer matforsyningskjedene. Likevel er det riktig og viktig at beredskapen vurderes helhetlig i lys av pandemien når den herjer. Jeg ser fram til at en stortingsmelding om dette vil komme.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:42:13]: Tidligere statsminister Gunnar Knudsen er bl.a. kjent for et interessant sitat:

«For tiden er den politiske himmel verdenspolitisk sett skyfri i en grad som ikke har vært tilfelle på mange år.»

Enda mer kjent enn selve sitatet er tidspunktet for når han valgte å si dette. Det var i februar 1914, og da vet vi at bare noen måneder etter det, så – helt uten at Gunnar Knudsen kunne forutse det – brøt første verdenskrig ut bl.a. i etterfølgelsen av skuddene i Sarajevo.

Det var vanskelig å se for seg at et virus fra Wuhan skulle føre til en nedstengt verden. Ser representanten Skjelstad at det egentlig er det samme som Gunnar Knudsen sa den gangen, som det tidligere landbruksminister Jon Georg Dale hevdet da han påsto at vi ikke visste hva vi skulle beredskapslagre imot?

André N. Skjelstad (V) [12:43:15]: Jeg takker for en kort historieførelsesning av representanten Sandtrøen, som på det tidspunktet selvfølgelig antakelig hadde gode gener, som han har fortalt meg om tidligere.

Det er ingen tvil om at beredskap er viktig, som mange har vært innom i denne debatten. Men så er det også viktig, som representanten Sandtrøen kanskje må ta med seg, at hvis man skal ha god beredskap, legger man ikke alle eggene i én kurv. Det tror jeg er en del av det vesentlige her. Når det gjelder å ikke legge alle eggene i én kurv – om man heter Gunnar Knudsen, eller om det er noen som kommer etterpå – vil den totale beredskapen være god hvis man fordeler dette på flere plasser i landet. Sann som jeg leser forslaget her i dag, er det dessverre å legge alle eggene i én kurv det representanten Sandtrøen prediker.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:44:06]: Det er jo en nyttig kommentar, for det betyr at representanten må

lese forslaget en gang til. Det står nasjonale lagre, og det kan være lagring desentralt mange steder i landet, både mindre og større, og det kan være større lagre enkeltsteder. Og vi er veldig glad for at det har blitt åpning for å lagre korn på gårdene. Det var vi i Arbeiderpartiet som først tok det initiativet helt i starten av denne stortingsperioden, og det er supert at det følges opp. Det er vi veldig stolt av.

Men til selve saken: I forrige stortingsperiode var det sånn at vi av og til opplevde – heldigvis – at Venstre og Kristelig Folkeparti kunne frigjøre seg lite grann. Men her skjer det noe utrolig rart. Det er allerede et vedtatt punkt i Stortinget at regjeringen skal følge opp. Allikevel opplever vi at representantens parti setter bakbeina i bakken og forhindrer oppfølging.

André N. Skjelstad (V) [12:45:09]: Jeg vet ikke hvilke bein som står fremst eller bakerst av dem til representanten Sandtrøen, men det kan sikkert være at han er noe lengre enn meg, sånn at han kanskje har mest problemer med å stabilisere kroppen!

Men uavhengig av det tror jeg ikke representanten fikk med seg det jeg sa i mitt innlegg vedrørende matkorn og vedrørende såkorn, som vi har satt av ganske mye ressurser til å videreføre. Det er litt overraskende at representanten ikke prediker rundt det. Derimot kunne det vært litt interessant å få høre av representanten hvor det framkommer i deres budsjett hvor mye de setter av til årlig lagring av korn når vi vet at det ut fra statens egne beregninger for tre måneder vil koste rundt 500 mill. kr. Felleskjøpets beregning var på 1,4 på fire måneder. Det kunne vært interessant ved en senere korsvei å høre hvor representantens parti har satt av de pengene i sitt eget alternative budsjett.

Geir Pollestad (Sp) [12:46:22]: Eg beit meg merke i noko representanten Skjelstad sa i innlegget sitt. Han sa at i ein krisesituasjon kan ein berre ta å gjera om såkornet til matkorn og då eta opp såkornet. På same måten kan ein dersom det vert mangel på potetar, eta settepotetane, og eg veit av erfaring at det faktisk er mogleg både å steika og koka rugeegg framfor å gjera det til kylling og høner som kan leggja nye egg. Men er det tankar som på ein måte regjeringa har når det gjeld matvareberedskap, at i ein krisesituasjon set me tennene i det kornet som me har i beredskap for å så neste år?

André N. Skjelstad (V) [12:47:12]: Jeg snakket om at i en krise- og beredskapssituasjon er det mulig. Jeg sa ikke at det var ønskelig, men hvis representanten hørte etter hva jeg sa i en tidligere passasje i mitt innlegg, nevnte jeg også lagring på de forskjellige gårdsbrukene og eventuelt andre steder rundt om i landet.

Så for å følge opp det representanten Reiten spurte representanten Pollestad om: Er det spesielt solidarisk at et rikt land tar brødet fra munnen til ukrainerne fordi vi har kjøpekraft? Det kunne ha vært interessant å høre, samtidig som representanten prediket at de har beredskapen først av alle i denne sal. Nei, jeg tror beredskapen er veldig stor i bevisstheten til alle i denne sal. Men det nasjonale tror jeg kanskje står sterkere i Senterpartiet enn nødvendigvis beredskapen.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Steinar Reiten (KrF) [12:48:29]: Tilgang til trygg og sikker mat er en viktig del av et lands beredskap. Det har også vært en bærebjelke i norsk landbrukspolitikk. Selv om det finnes land som kan produsere mer effektivt enn oss, på lettere areal, er det en målsetting å øke den matproduksjonen innenlands. Det har selvsagt sammenheng med den sikkerheten som ligger i egenprodusert mat, spesielt i krisetider. Det viktigste vi gjør for matvareberedskapen, er å legge til rette for at så mye som mulig av den maten norske forbrukere etterspør, blir produsert i Norge. Det gjør vi hvert eneste år gjennom jordbruksavtalen.

Likevel er det varer som forbrukerne etterspør som det ikke er forutsetning for å produsere i Norge. Matvareberedskapen vår blir derfor ivaretatt gjennom nasjonal produksjon, handel og ivaretaking av produksjonsgrunnlaget. Forsyningsberedskapen innenfor matvaresektoren er basert på at både nasjonal produksjon og import langt på vei kan bli opprettholdt også i kriser.

Norge er i dag bortimot fullt ut selvforsynt med viktige basisvarer som kjøtt, fisk, egg, melk, meieriprodukt og grove grønnsaker. Selvforsyningsgraden har gått opp under denne regjeringen og ligger nå på ca. 50 pst. i et normalt avlingsår. I tillegg har vi en dekningsgrad på omtrent 90 pst., og det kommer som følge av at Norge eksporterer store mengder sjømat. Likevel er det sånn at Norge uansett er avhengig av import av innsatsfaktorer til jordbruksproduksjonen, arbeidskraft samt maskiner og utstyr.

Verden opplever i disse dager en inngripende pandemi, og mange deler av samfunnet har måttet stenge ned. Likevel går matforsyningen tilnærmet som normalt. De siste månedene har vist at matforsyningskjeden er både robust og fleksibel, også i den krevende situasjonen vi nå står oppe i. Det skal vi være veldig glad for, ikke bare av hensyn til Norge, men også av hensyn til alle de landene som ikke har så stor kjøpekraft, og som ville havnet bakerst i køen i en global kamp om matvarer. Det er likevel viktig at Landbruks- og matdepartementet har stor oppmerksomhet rettet inn mot det internasjonale matmarkedet, og vi er glad for at statsråden er tyde-

lig på at departementet følger nøye med på det som skjer i mat- og fôrproduksjonen og i markedene globalt.

Koronapandemien gjør det nødvendig å ta hele beredskapssituasjonen opp til vurdering. Det gjelder hele bredden av beredskap og beredskapslagring, medisiner og medisinsk utstyr, reservedeler til maskiner, mat, korn m.m. Det er varslet en ny stortingsmelding om samfunnssikkerhet og beredskap som skal vurdere den helhetlige beredskapen. Kristelig Folkeparti mener at det er naturlig at spørsmålet rundt beredskapslagring av korn blir vurdert i forbindelse med den meldingen. Derfor mener Kristelig Folkeparti at det ikke er riktig tidspunkt å gjøre vedtak om beredskapslagring på mens meldingen er under arbeid.

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [12:51:44]: God matsikkerhet er helt grunnleggende for et samfunn. Den beste beredskapen får vi ved å legge til rette for å produsere så mye som mulig i Norge av den maten som norske forbrukere etterspør.

Derfor har det vært en tydelig prioritering fra denne regjeringen i flere år å styrke kornøkonomien for å stimulere til økt norsk matkornproduksjon. Vi har også styrket ordningen med beredskapslagring av korn og prioritert ordningen med tilskudd til tørke- og lageranlegg for korn på gårdsbruk.

Norsk matsikkerhet er god. Vi er bortimot fullt ut selvforsynt med kjøtt, fisk, egg, melk og meieriprodukter, og med grove grønnsaker som kålrot og kål. Vi har også en stor sjømatsektor, som sammen med matproduksjon fra landbruket sikrer et solid fundament for nasjonal matsikkerhet.

Norge opplever nå, sammen med resten av verden, en pandemi. Også i denne situasjonen har matforsyningen gått tilnærmet som normalt. De siste ukene har tydelig vist at matforsyningskjeden i en krevende tid er både robust og fleksibel.

Selv i denne verdensomspennende koronakrisen ser de fleste land viktigheten av å opprettholde internasjonal varehandel og forsyning med matvarer. Vi er fortsatt avhengige av internasjonal handel, bl.a. av matvarer vi ikke har forutsetninger for å produsere i landet vårt, og vi er avhengige av å importere innsatsfaktorer til jordbruksproduksjonen, maskiner og utstyr. Landbruks- og matdepartementet og Landbruksdirektoratet følger nøye med på det som skjer i mat- og fôrproduksjonen og i matmarkedene globalt.

Jeg avviser ikke at et beredskapslager kan være relevant på sikt, men vi må alltid vurdere hva som gir mest beredskap for pengene. Så lenge vi ikke er selvforsynt med korn, mener jeg det vil være mer målrettet og kostnadseffektivt å bruke ressursene på å stimulere til økt norsk kornproduksjon i stedet for å bruke om lag en

halv milliard kroner på å etablere et matkornlager som må fylles med utenlandsk korn, slik forslagsstillerne nå ønsker. Og jeg legger til: Det var nok derfor Senterpartiet heller ikke prioriterte dette i løpet av de åtte årene de hadde landbruksministeren sist.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:54:58]: Landbruks- og matministeren sa i innlegget sitt at hun ikke avviser beredskapslagring av matkorn. Men det er ikke oppgaven til landbruks- og matministeren å avvise beredskapslagring av matkorn; det er oppgaven til landbruks- og matministeren å gjennomføre det Stortinget allerede har vedtatt. Så her må en ha en grunnleggende rolleforståelse.

Det samme opplevde vi dessverre under koronakrisen – Stortinget gjorde to enstemmige vedtak hva gjaldt å sørge for matsikkerhet for folk i Norge. Ingen av dem er ennå oppfylt. Det er sterkt alvorlig og sterkt kritikkverdig, og det er klart at hele huset her må se på hva som har skjedd ved at de enstemmige vedtakene ikke har blitt fulgt opp.

Vi ble enige om at vi skulle styrke planteproduksjonen i år. Det ville si at man raskt måtte sette mer poteter i vår. Nå forsøker regjeringen å gjemme seg bak jordbruksavtalen, men den får virkning framover, og hvis vi mangler mat i høst og i vinter, hjelper det fint lite at det kommer noen ekstra poteter i bakken våren 2021.

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [12:56:02]: Regjeringen har svart ut til Stortinget at det å bygge et beredskapslager nå – det har flertallet i salen sagt – er ikke der vi får igjen for pengene våre. Vi ønsker, og vi har lagt til rette for, en økt matproduksjon, kornproduksjon, i landet vårt. Vi har tatt ned tilskuddet til grasproduksjon der det er egnet for å bruke kornproduksjon, nettopp for å kanalisere og være sikker på at vi klarer å utnytte ressursene våre for å få en økt andel kornproduksjon i eget land. Og hvis det skal svare seg å ha kornlager, et sentralt kornlager, må hele poenget være at vi er så forsynt med korn selv at vi slipper å forholde oss til den handelen som representanten er opptatt av, men at vi faktisk klarer å forsyne dette lageret med egenprodusert korn.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:57:09]: Dette viser jo at departementet ikke har satt seg inn i hva som er selve saken. Tanken med beredskapslagring er, som jeg sa i stad, at en står rustet til å takle en kritisk situasjon i overgangsfasen, fordi en rask knapphet fører til ustabilitet i samfunnet.

Under det som ble kalt den arabiske våren, var det akkurat det som skjedde, for da var mangelen på mat og

særlig høye brødpriser en av årsakene som gjorde at samfunnet ble destabilisert, og det sliter en hel region fortsatt med i dag.

Jeg synes faktisk det er veldig alvorlig, for jeg hadde oppriktig håpet at vi kunne forvente da Kristelig Folkeparti kom inn i regjering, at man i det minste gjennomførte positive vedtak som Stortinget allerede hadde bestemt. Men det ser vi ikke skjer. Det er nesten så det hadde vært ønskelig at vi fikk tilbake Fremskrittspartiet i departementet. Kan vi fra nå av forvente at det blir en oppfølging av vedtak her i Stortinget?

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [12:58:13]: Jeg som statsråd og departementet som jobber for meg som statsråd, følger opp Stortingets vedtak. Og det må være vedtak som det også er mulig å følge opp.

Når det gjelder det vi snakker om her, er det beredskapslager for korn. Skal det være troverdig, må landet vårt faktisk kunne produsere så mye som mulig selv – ellers er det ikke troverdig. En snakker om at en skal ha en beredskap hvis noe skjer i verden, men hvis vi da skal ha et lager som vi er avhengig av blir fylt opp av korn fra produksjon i andre land, er ikke det som ble sagt, seriøst. Vi må øke vår egen produksjon dersom det skal være en realitet i det vi nå sier.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:59:13]: Det er helt riktig at vi skal øke produksjonen, og det er derfor Arbeiderpartiet har foreslått det hele denne stortingsperioden og fortsatt kommer til å foreslå det. Og under debatten etter jordbruksavtalen i fjor utfordret jeg nettopp landbruksminister Vervik Bollestad på om hun kunne garantere for at det våren 2020 ble lagt en plan som sikret økt kornareal i Norge, nettopp det som landbruksministeren nå tar til orde for. Vi ser ikke spor av det i den jordbruksavtalen som nå er inngått, snarere tvert imot er det en kritisk situasjon hvor kornarealet har blitt mindre i alle landets fylker de siste årene. Så vi står nå overfor et tydelig valg. Hvis vi skal gjennomføre det som Stortinget har vedtatt for å øke sikkerheten til innbyggerne i Norge, trenger vi klart en ny regjering. Det er det som er konklusjonen etter denne debatten og de andre punktene som ikke har blitt fulgt opp av det Stortinget har vedtatt.

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [13:00:13]: I anstendighetens navn synes jeg representanten skal gå tilbake igjen og lese statistikken over hva som ble nedbygd av kornareal under den rød-grønne regjeringen, og hva som er realiteten nå. Ja, jeg er klar over at det de to siste årene har vært en nedgang i kornareal, og en må ta inn over seg hvorfor. Vi hadde den største tørkekrisen siden annen verdenskrig i 2018 – det var en forutordring, og det gjorde at kornareal ble lagt ned for å

produsere før. Det gjør at vi i jordbruksoppgjøret nå har gitt mer til kornproduksjon og mindre støtte til grasproduksjon i arealer som er egnet til kornproduksjon, nettopp for å styre dette tilbake igjen. Men den krisen som var i 2018, hadde verken jeg eller representanten Sandtrøen kontroll over når det gjaldt været.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Geir Pollestad (Sp) [13:01:25]: Den 6. februar 2018 kl. 12.36 var det avstemming i Stortinget. Då gjorde Stortinget følgjande vedtak: «Stortinget ber regjeringen fremme en egen sak for Stortinget i løpet av 2019 om etablering av nasjonale beredskapslagre av korn.» Då verande stortingsrepresentant Olaug Bollestad stemte for dette forslaget. Dette skjedde då me hadde ein landbruksminister frå Framstegspartiet. Sidan den tid har det skjedd to ting: Landet har fått ein landbruksminister frå Kristeleg Folkeparti, og vedtaket er lagt bort. Spørsmålet mitt er: Hadde det vore betre for oss som er opptekne av beredskapslagring av korn, at me hadde heldt fram med ein Framstegsparti-statsråd, og kvifor har ein KrF-statsråd valt å leggja vekk dette forslaget?

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [13:02:21]: Hvis representanten Pollestad hørte etter det jeg sa i innlegget mitt, sa jeg at jeg ikke ser bort fra at jeg vil gå inn for et beredskapslager, men ikke der vi er nå. Det viktigste jeg mener vi skal bruke pengene våre på nå, er å øke vår egen produksjon av korn, slik at vi ikke har den avhengigheten som jeg mener både representantforslaget og representanten er opptatt av – at vi skal ha en sikkerhet når kriser inntreffer. Da har vi den største sikkerheten i å øke vår egen produksjon av det vi er i stand til å produsere i landet vårt.

Geir Pollestad (Sp) [13:03:00]: No er det litt uklart for meg, for no har eg høyrte i debatten i dag at både statsråden og Kristeleg Folkeparti sin representant i næringskomiteen på den eine sida argumenterer med at det ikkje er lurt og ingen vits i å ha eit beredskapslager, og på den andre sida at dei ønskjer å bruka pengane på noko anna. Då er spørsmålet mitt: Er dette eit spørsmål for eller mot beredskapslager, eller er det for eller mot prioritering av økonomiske midlar?

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [13:03:29]: Hvis det hadde vært en diskusjon for og imot prioritering av midler, synes jeg representanten burde gå tilbake til 2013 da Senterpartiet foreslo 5 mill. kr, og nå i sine budsjetter, som prioriterer beredskap, som representanten sier, et beredskapslager for korn for 30 mill. kr, opplever jeg faktisk at det ikke er seriøst. Dette vil koste en halv milliard kroner, og det vil koste 50 mill. kr å drifte. Jeg er

opptatt av at før jeg kommer dit hen at jeg bygger et lager, vil jeg øke produksjonen i eget land, for jeg mener det er en bedre bruk av pengene. Det er ikke et enten-eller, det er et valg om bruk av penger, og det valget har jeg tatt.

Geir Pollestad (Sp) [13:04:14]: Senterpartiet erkjenner prisen av beredskapslager. Me veit jo at dette vil ta tid å byggja opp, slik at det å løyva ein halv milliard kroner f.eks. i revidert budsjett for 2020 ville vera useriøs budsjettering. Då er mitt spørsmål til statsråden, og sidan ho no bruker så kritiske ord, forventar eg eit konkret svar: Kor mykje pengar meiner ein at ein treng i 2020 viss ein skal ha optimal framdrift i eit arbeid med å etablere eit beredskapslager av matkorn? Så skal me koma tilbake til kva som vert Senterpartiet sitt alternative reviderte statsbudsjett.

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [13:04:55]: Et tall for det kan jeg ikke gi. Jeg er opptatt av at jeg bruker pengene på å øke produksjonen i eget land. Det trodde jeg faktisk at representanten også var opptatt av i en periode da vi som nasjon kjøper korn fra 85 ulike nasjoner, nettopp for å sikre beredskapen i krisetider. Jeg hørte representanten bruke Russland som et eksempel. Russland sa nei til å selge fram til 1. juli fordi de hadde solgt sin kvote, men vi har sikret oss ved å ha avtaler med veldig mange land nettopp for å ha en trygg beredskap for mat. Men den beste beredskapen er jo å øke vår egen produksjon. Det er det jeg har vært interessert i å bruke pengene på, og det trodde jeg også representanten var opptatt av.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:06:03]: Tilgang på trygg og nok mat er en helt grunnleggende del av alle lands beredskap. Det er derfor Senterpartiet foreslår å etablere beredskapslagre av matkorn. I 2020 er vi vant til at butikkene bugner over av mat. De fleste har matkasting som et større problem enn matmangel. Men vi må ikke glemme at det bare er noen generasjoner siden vi opplevde rasjonering og matmangel på grunn av krig. Det er ikke utenkelig at det kan skje igjen.

Koronakrisen har vist oss at en krise kan skje veldig plutselig og ramme en hel verden på en måte som vi aldri kunne ha forestilt oss for bare noen måneder siden. Heldigvis har vi kommet gjennom denne krisen uten matmangel, men de globale forsyningslinjene har likevel blitt satt under press. Det kan bli enda større ved senere kriser. Blant annet, som det har blitt nevnt her, har vi sett hvordan eksportrestriksjoner og portforbud har

rammet både produksjon av og handel med ris, med hvete og med matolje fra noen av verdens største eksportører.

Krisen har også vist hvor liten vilje det er i regjeringen, og i Høyre spesielt, til å prioritere beredskap. Den 15. mars fikk statsministeren et brev med oppfordring fra Trygve Slagsvold Vedum om å maksimere matproduksjonen i 2020, som et føre-var-tiltak. Det ville statsministeren ikke gjøre. Regjeringen har vært ute i media og skrytt av hemmelige nødlagre med mat, som i realiteten bare kan mette 30 000 mennesker i fire dager. Senest i statsbudsjettet i fjor gikk regjeringen mot beredskapslagring av matkorn. Selv ikke etter den omfattende krisen vi står i nå, ser man at det er lurt å sikre befolkningen trygg tilgang på mat, også ved krise.

Det kan spesielt oppstå kriser som bør påvirke vår evne til å forsyne egen befolkning, fordi selvforsyningsgraden går ned under denne regjeringen. Regjeringen baserer seg på at avsperring av forsyningslinjene ikke er realistisk, og de sier også at Norge uansett kommer til å ha penger til å kjøpe mat hvis man skulle få en krise som gjør at kornprisen blir mangedoblet internasjonalt. Jeg mener at den holdningen er både naiv og uklok, for det er ikke spesielt solidarisk å basere seg på at vi bare kan kjøpe mat fra andre deler av verden i en krise hvor vi ikke kan forsyne oss selv. Dessuten vil alle land forsyne seg selv før man selger mat. Store eksportører som Russland, India og Ukraina vil ikke selge mat til andre land hvis de ikke kan forsyne egen befolkning. Det har vi også sett på restriksjonene de har satt under denne krisen.

Beredskap handler om å være føre var, og prislappen på beredskapslagre av matkorn er ikke stor. Vi mener i Senterpartiet at det er en liten pris å betale for å ha trygg tilgang på mat for hele befolkningen.

Guro Angell Gimse (H) [13:09:27]: Jeg startet innlegget mitt i dag med å si at alle vi som sitter i salen, ønsker å jobbe for en så god beredskap som overhodet mulig for befolkningen i Norge. Når Senterpartiets representanter da står på talerstolen og påstår at det ikke stemmer, synes jeg det er både arrogant og selvgodt og lite ydmykt. Jeg opplever at etableringen av matkornlager og forslag om det som blir fremmet gang på gang, har blitt en slags symbolpolitikk for Senterpartiet. Jeg lurer på hvorfor ikke Senterpartiet gjorde noe som helst med dette de åtte årene man satt med makten selv. Først da man var i ferd med å gå ut av regjering, fremmet man et forslag om det. I løpet av åtte år gjorde man ingenting med det.

Dernest må jeg si at jeg blir litt forvirret over dette forslaget. Man vil etablere et matkornlager, men hva slags matkornlager vil man egentlig etablere? Skal det være ett stort nasjonalt? Skal det være tre-fire? Skal det

være sånn som det var sist gang, med to stykker i nord og tre stykker i sør? Representanten Sandtrøen sto her i sted og sa at det kan være veldig fint med litt lagring på gårder også. Dette tror jeg opposisjonen må studere litt nøyer, og komme fram til hva man egentlig vil.

Som en del av beredskapstenkningen mener vi det er viktig å legge til rette for mindre lagringslokaler. Vi har gjort rede for de mengdene som finnes på norske møller og hos innkjøperne av korn. Vi har gjort rede for hvor viktig det er at man legger til rette for lagring av matkorn, noe vi har styrket.

Norge har aldri vært bedre rustet til å håndtere en krise av slike dimensjoner som vi har sett nå, både økonomisk, matsikkerhetsmessig og beredskapsmessig. Pandemien vi har hatt, har vist oss at det er noen huller der, men ikke innenfor matsikkerheten.

Jeg ser nå fram til å få satt matsikkerhet og alle ulike områder for beredskap inn i en og samme sammenheng ved en oppdatert versjon av stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet og beredskap.

Bjørnar Moxnes (R) [13:12:36]: Koronakrisen har nok en gang vist oss hvor viktig det er med en stor og stabil norsk matproduksjon basert på norske ressurser. Tilfeldigheter gjorde at pandemien ikke kom samtidig med en tørkesommer eller konflikter mellom land som ville påvirket vår tilgang til import fra utlandet. Heldigvis virker det som om vi kommer oss gjennom krisen med tanke på matforsyning, men det er også et tydelig signal om at vi må være mer og bedre rustet for at en ny krise kan ramme jordbruket og matforsyningen vår hardere.

Det er bakgrunnen for at Rødt foreslår å ha et statlig mål om 50 pst. selvforsyningsgrad av mat uten bruk av utenlandske kraftfôrvarer. I 2018 var denne andelen på 36 pst. Å produsere den maten vi kan her til lands, er en del av vårt globale ansvar, mener vi, og det å ha et statlig kornlager må også være en del av beredskapen vår. Derfor støtter vi forslaget som er fremmet fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV.

Vi må også øke vår egen selvforsyning, ikke bare gjennom målsettinger, men også gjennom faktiske tiltak. Vi må sette i stand jord som har gått ut av drift, gi tilskudd til omlegging til løsdriftsfjøs, til små og mellomstore bruk, sikre bedre drenering på eksisterende jord, sette i stand flere setre og gjøre tiltak for å fremme beiting i utmark, som å bygge gjerder og prøve ut «Nofence»-teknologi. Rødt har i vårt kriseprogram foreslått over 3 mrd. kr til kornlager, kutt av moms på norsk frukt og grønt og en tiltakspakke for norsk landbruk basert på norske ressurser.

For å øke norsk selvforsyning og beredskap er det ikke nok å lagre korn og øke bruken av norsk jord. Vi må

også få ned bruken av importerte kraftfôrvarer. Vi foreslår derfor å utrede et toprissystem for kraftfôr til husdyr i norsk jordbruk. Fram til 1981 hadde vi i Norge en ordning med kraftfôrrabatt der kraftfôret man trengte ut fra dyreantall og førseddel, var rabattert. Kraftfôrforbruk utover det var dyrere. Det sikret at graset ble brukt, og at man ikke brukte mer kraftfôr enn nødvendig. Målet med ordningen skal være økt selvforsyning i norsk jordbruk gjennom å bidra til økt kornproduksjon, redusert kraftfôrforbruk og å øke bruken av gras og beiteressurser i Norge.

Hittil har krisepakkene til andre næringer vært på 300 mrd. kr. Da bør det være mulig også å bruke penger på å gjenoppbygge en nasjonal beredskap for oss som nasjon.

Med det tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har teke opp dei forslaga han viste til.

Geir Pollestad (Sp) [13:15:39]: Eg har undervegs i debatten vorte litt oppløfta når eg høyrer Venstre og Kristeleg Folkeparti på talarstolen, for eg merkar jo at dei ser at me har nokre poeng, og at det er litt vilje til å prøva å få til noko – så då vert ein litt gira og optimist. Og så kjem Høgre på talarstolen – retorikkens høgborg. Det er ingen vilje i det heile til å styrkja kornberedskapen og matvareberedskapen, og då er eg tilbake til start. Det er jo der forklaringa ligg på kvifor dette forslaget er stoppa: Dette er ikkje Høgre- og Framstegspartipolitikk, deira politikk er å reisa ut på verdsmarknaden og handla når ein treng varer. Beredskap har dei ikkje vore særleg opptekne av. Så det gjer meg litt nedstemt.

Når det gjeld dei spørsmåla som kom frå Høgres representant, ein slags kritikk av at me ikkje gjorde det i 2012 eller i 2011: Det kan godt vera, men historia her er jo at tida har utvikla seg over tiår, frå 1980-talet til 1990-talet med nedrusting osv., og så kom det ei skjerping av situasjonen. Eg kunne godt tenkt meg at me fekk til dette i 2012 og ikkje i 2013, for då er det ikkje sikkert at Erna Solberg hadde klart å stoppa det. Men poenget er at skulda for at me ikkje har eit beredskapslager i Noreg ligg på Høgre og Framstegspartiet, for det var dei som stoppa det i statsbudsjettet for 2014.

Det var også litt latterleggjering av at me ikkje har ein klar modell for korleis me vil gjera dette. Målet vårt er at den dagen den norske befolkninga treng dette næringsinnhaldet, skal det vera mogleg å få det fram, det skal vera til stades. Eg meiner at det er ei oppgåve for regjeringa å greia ut om dette skal skje i store kornsiloar, om det skal skje i ein kombinasjon med enkelte store siloar og lokal lagring på gardsbruk, som òg vil gje inntekt til bøndene, eller om det berre skal skje i form av lagring på gardsbruk, og korleis samspelet skal vera med f.eks.

møller og andre som har kornlager. Eg meiner det er ei oppgåve for regjeringa å koma tilbake til det.

Det er difor eg reagerer når landbruksministeren først kritiserer Senterpartiet for at me legg inn 30 mill. kr i 2020-budsjettet, og seier at det er for lite. Og når me utfordrar landbruksministeren og spør kor mykje treng me, og kor mykje klarer Landbruksdepartementet å bruka på dette i 2020, får me beskjed om at det veit ikkje landbruksministeren. Då tenkjer eg at før ein kritiserer, bør ein iallfall ha svaret. Og eg håper landbruksministeren etter debatten i ei eller anna form kan orientera Stortinget om kor mykje ein klarer å bruka til dette formålet i 2020.

Når det gjeld Raudt sine forslag, vil me gå imot dei, med den grunngevinga at me vil leggja fram ei eiga tiltakspakke for jordbruket.

André N. Skjelstad (V) [13:19:01]: Det er fornøydig å høre på representanten Pollestad. Han framtvinger og vil ha et svar fra oss i posisjon som vi på mange måter har gitt ham. Likevel: I løpet av de åtte årene de satt i regjering selv og hadde muligheten, gjorde de ikke det minste grann, før det siste året.

Av debatten har vi hørt at det koster 30 mill. kr årlig, som Senterpartiet har lagt inn. Så har vi fått to tall til. Det ene er hva det koster for Felleskjøpet for fire måneders lagring, og det som vi har fått fra departementet om tre måneders lagring. Hvis man har tre måneders lagring, i henhold til Senterpartiets opplegg, vil en opptrapping av det bli 16,7 år. Så det er en relativt lang vei. Tar en det andre, er det i underkant av 50 år. Det er litt interessant å se at man fremmer forslag uten å ha tenkt igjennom dette selv og bare peiler det spørsmålet rett inn mot statsråden.

Ellers kunne det vært sagt en del i debatten her, som vi for så vidt ikke har kommet så mye inn på. Ministeren sa selv at den beste beredskapen er å produsere nok mat. Jeg vil ta med en ting til: En del av beredskapsbiten er selvfølgelig å gjennomføre det som den daværende opposisjon, med Senterpartiet i spissen, ønsket å gjøre et slag mot, nemlig kanaliseringspolitikken. Det er det beste forsvaret for en stabil beredskap over tid. Det er definitivt det som står seg, at vi produserer korn på de arealene som er tilpasset kornproduksjon.

Så noen kommentarer til representanten Moxnes og Rødts forslag, som vi ikke støtter. Jeg ønsker å si noen få setninger om forslag nr. 3: Hvis forslag nr. 3 hadde blitt gjennomført i morgen eller i overmorgen, hadde det helt klart svekket selvforsyningsgraden, for vi er ikke rede på dette tidspunktet. Vi har ikke nok proteinvekster til at vi klarer å holde både kjøtt- og melkeproduksjonen oppe i forhold til det som er selvforsyningen i dag. Så det står i grell kontrast til det som representant-

en Moxnes framførte her, at dette ville framskynde en enda større selvforsyningsgrad. Det ville tvert imot på kort sikt skapt det motsatte. Det betyr ikke at jeg er imot at vi skal klare å skape de proteinvekstene og det som skal til for å ha et godt norsk kraftfôr, som vi kan produsere til våre husdyr.

Steinar Reiten (KrF) [13:22:14]: Det er noe forunderlig med at når Stortinget debatterer landbrukspolitik, blir det gjerne polemikk mellom Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, som er to partier som egentlig står for stort sett akkurat det samme når det gjelder landbrukspolitikken. Sann har det blitt også denne gangen. Jeg må nok derfor bruke anledningen til å oppdatere representanten Pollestad litt på historikken rundt det forslaget som jeg refererte til, fra 2018. Da gikk Senterpartiet først på en skrell der de ble nedstemt på sitt forslag, som innebar å legge inn en sum penger i kommende års statsbudsjett. Og så stemte en subsidiært for Kristelig Folkepartis forslag, der det ikke lå penger inne, men der en ba regjeringen om å komme tilbake med en sak. Det har regjeringen gjort. Dette er vurdert og en har da landet det, slik som statsråden har gjort greie for her.

Så jeg må nok bare si at av og til i disse debattene klarer jeg ikke å fri meg fra å assosiere representanten Pollestad med en fotballpappa. Det som karakteriserer fotballpappaer er at en fra sidelinjen har mange høyroastede kommentarer, men dessverre ingen innflytelse på spillets gang.

Så tror jeg at representanten Pollestad også vil være enig med meg i at Kristelig Folkeparti faktisk har høy troverdighet i landbruksorganisasjonene i Norge. Det var mange av dem som kom med dommedagsprofetier i 2013 da vi fikk et regjeringsskifte, men Kristelig Folkeparti har levert. Vi har stått på landbrukspolitikken vår. Og vi vil gi honnør til våre regjeringspartnere, for på akkurat det området har vi i samarbeid med først en mindretallsregjering og deretter en regjering vi selv gikk inn i, opplevd en veldig stor forståelse og aksept for at dette politikkområdet skulle Kristelig Folkeparti få ta en kontroll på. Det har i vesentlig grad bidratt til det gode samarbeidsklimaet mellom de fire partiene etter 2013.

Presidenten: Uansett karakteristikk vil presidenten påpeika at representanten Pollestad held med eit veldig godt fotballag!

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [13:24:33]: Jeg tror statsråd Bollestad og representanten Pollestad er ganske glad i det samme fotballaget, så der er vi iallfall enige!

Men jeg har lyst til å komme med en kommentar, for jeg følte det nesten ble sagt at Kristelig Folkeparti var kuert av Høyre i regjering på dette med beredskapslager

for korn. Her er ingen kuet. Det Kristelig Folkeparti som parti har gjort, er at vi har tatt ansvar. Da vi gikk inn i regjering, vurderte vi denne saken helt på egen kjø, og vi mener oppriktig at det viktigste å gjøre først, er å prioritere norsk produksjon av korn, for å øke selvforsyningen av norsk kornproduksjon gir en bedre beredskap.

Det er ikke sånn at jeg samtidig avviser at det noen gang kan bli aktuelt med beredskapslager for korn på sikt, men jeg mener oppriktig at det gir best beredskap å prioritere å øke den norske produksjonen først. Det er bakgrunnen for det standpunktet vi har tatt. Vi tror det er bedre for den norske beredskapen og den norske befolkningen. Derfor prioriterer vi dette.

Når jeg da blir spurt om hvor mye penger det må legges på bordet i år, og det blir sagt at jeg ikke kan svare, er ikke det så rart, det er ikke engang sikkert at vi skal ha beredskapslager. Det er resultatet av dette. Derfor er jeg enig i at vi skal ha god matsikkerhet, jeg er enig i at vi må passe på at vi har nok matkorn, men jeg tror at den beste måten er å prioritere økt produksjon først. Så skal jeg være med og diskutere beredskapslager etterpå, men å basere et beredskapslager på å kjøpe inn mer fra dem som kanskje har lite fra før, mener jeg er en feil måte å prioritere på nå.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Geir Pollestad (Sp) [13:27:17]: Det var berre ein kort kommentar til representanten Reiten sitt syn på opposisjonen. Det kan nok vera at nokre gonger vert det å vera i opposisjon opplevd som å stå på sidelinja av ein fotballbane med «andreballjakka» på, hendene nede og ropa på spelet.

Men eg er òg veldig glad i barnefotball, det er viktig. Det er få ting som skapar meir glede, meir frustrasjon og meir behov for å ropa enn når ein ser på dei små ungane som spelar tre på kvart lag, og ein av dei får fatt i ballen og spring over heile banen, mot sitt eige mål, og spenner ballen inn. I denne saka føler eg kanskje at denne spelaren heiter Steinar Reiten.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [13:28:18]: Det er bra med litt smil og morsomme kommentarer. Men samtidig er dette et dypt alvorlig tema, for det handler jo om sikkerhet.

Jeg synes det var overraskende å høre landbruksministeren si at hun ikke hadde blitt kuet av Høyre, for det betyr jo at det er Kristelig Folkeparti selv som bevisst har valgt ikke å følge opp de vedtakene som Stortinget gjør for økt matsikkerhet og for bedre trygghet for befolkningen. Det er faktisk ganske oppsiktsvekkende, for det kan være så sin sak at man blir kuet og presset til å gå

imot noe man egentlig er for, men hvis dette er riktig, er jo det en helt ny linje, og det forklarer også hvorfor vi ikke har fått oppfølging av helt vesentlige punkter for bedre sikkerhet og for bedre selvforsyning.

Det samme så vi etter tørkekrisen i 2018. Da var Kristelig Folkeparti også fri – fri til å stemme hva man ville. Vi fremmet da forslag som skulle øke selvforsyningen og bedre beredskapen. Det ble dessverre stemt ned. Så den økte produksjonen som landbruks- og matministeren nå sier at regjeringen skal prioritere, kunne allerede vært i gang og allerede vært forsterket hvis Stortinget hadde gått inn for Arbeiderpartiets forslag høsten 2018, etter tørkekrisen.

Det er dette som gjør hele sakskomplekset så paradoksalt. Det minner egentlig om den debatten vi hadde rett før den om beredskapslagring av korn, nemlig vaksineproduksjon. I en situasjon i Norge som regjeringen selv hevder er den største krisen etter annen verdenskrig – det er kanskje å ta litt kraftig i når man bruker så store ord – burde man i hvert fall bruke makten sin til å følge opp og sørge for at det blir bedre trygghet for innbyggerne i Norge. Derfor er dette dypt alvorlig.

Det er – som jeg har nevnt før – greit med mye fin retorikk fra Høyre, men jeg tror dette er litt av årsaken til at mange folk i Norge blir litt frustrert over det de kaller politikken, for det blir mange ord. Så opplever vi at Høyres landbrukspolitiske talsperson prater varmt om beredskap, og så stemmer man stikk motsatt, når man kunne ha vært med og forsterket det.

Da har vi et inderlig ønske på vegne av sikkerheten og selvforsyningen: en ny regjering som kan ta inn over seg realiteten i hvordan matforsyning faktisk fungerer i virkelighetens verden. Ikke teori og bortforklaringer, men handling, oppfølging og en konkret, jordnær holdning er det som skal til for en bedre trygghet for folk i Norge.

Presidenten: Representanten André N. Skjelstad har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

André N. Skjelstad (V) [13:31:14]: Min kone sier at jeg er tunghørt. Det kan godt hende at også representanten Sandtrøen lider litt av det samme. Jeg syntes det var ganske tydelig det statsråd Bollestad sa i stad om hva som var viktig når det gjelder beredskap. Det som er forunderlig, er at Senterpartiet fra denne sal har blitt kritisert for at de ikke gjorde noe rundt dette i de åtte årene de satt i regjering, men det satt jo et større parti der også, som ikke har vært nevnt i denne saken. Arbeiderpartiet satt i regjering i akkurat det samme tidsrommet og gjorde absolutt ingenting. Det er greit å svinge seg, være høy og mørk og også fortelle gode historier, men det er ikke sikkert at det er like vanskelig å score

politiske selvmål – som det etter min mening er noen i denne sal som gjør. Representanten Pollestad viser til guttelag eller noe sânt, men det er oftere mer politiske selvmål. Det kunne ha vært spurt: Hvorfor gjorde ikke Arbeiderpartiet noe med dette da de satt med regjeringsmakt?

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:32:21]

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2020 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2020/2021) (Innst. 345 S (2019–2020), jf. Prop. 99 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske frå næringskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [13:33:11] (ordfører for saken): Først vil jeg takke for samarbeidet i komiteen i forbindelse med behandlingen av reindrifftsavtalen.

Proposisjon 99 Somhandler Reindrifftsavtalen 2020/2021 inngått mellom staten og Norske Reindrifftsamers Landsforbund 27. februar 2020. Reindrifftsavtalen er, ved siden av reindrifftsloven, det viktigste redskapet for å følge opp målene og retningslinjene i reindrifftspolitikken.

Komiteen ser det som svært positivt at det gjennom forhandlinger ble oppnådd enighet mellom partene, og det er en enstemmig komité som avgir innstilling. Det er en god avtale, som har en totalramme på 149,5 mill. kr, som er en økning på 13,4 mill. kr sammenlignet med avtalen for inneværende år – med andre ord en økning på omtrent 10 pst. sammenlignet med inneværende avtale.

Avtalen legger opp til å videreføre prioriteringen av dem som har reindrift som hovednæring. De direkte tilskuddene til reindriften videreføres. Avsetningen og satsen for beregning av produksjonspremien økes. Avtalepartenes prioriteringer innebærer en styrking av næringsens rammevilkår.

Avtalepartene er enige om at det er behov for å bedre reineiernes mulighet for ferie og fritid. Det er derfor enighet om å øke distriktstilskuddet, og at det gjøres en endring slik at distriktene kan dekke utgifter til avløser når reineierne skal ha ferie.

Årets reindrifftsavtale viderefører arbeidet med å utvikle reindriffts næringen som en rasjonell, markedsori-

entert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv, og påpeker viktigheten av at økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft er likestilt. Tilskuddsordningene som styrker økt produksjon og omsetning, må fortsatt prioriteres og legges til rette for de reineierne som har reindrift som hovednæring.

I dag er mesteparten av beitekapasiteten utnyttet maksimalt. Norsk reindrift drives på et tilnærmet konstant areal der det er viktig at det totale antallet rein er tilpasset beitegrunnet. Det er knapphet på beiteressurser, og det kreves god forvaltning for å opprettholde god vekt på dyrene og god dyrevelferd. I henhold til innrapporterte tall er det slaktet om lag 74 100 rein i kalenderåret 2019. Dette er en økning på 10 850 rein i forhold til 2018. Det er positivt. Reindriffts næringen må derfor øke produksjonen og lønnsomheten gjennom andre driftstilpasninger enn gjennom økt dyretall.

Det er viktig å sikre et stabilt reintall i samsvar med beiteressursene, og det er derfor viktig at reindrifftsavtalen skal støtte opp under dem som har fulgt opp vedtakene om reduksjon.

Innrapporterte tall per 31. mars 2019 viser at det totale reintallet har økt fra samme tidspunkt i 2018, og at reintallet i Vest-Finnmark nå ligger i underkant av 2 000 rein over det fastsatte reintall. For å forhindre en ny uheldig reintallsutvikling vil sidaer som øker sitt reintall utover det fastsatte, bli fulgt opp etter reindrifftslovens bestemmelser.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [13:36:22]: Reindriften er en flott del av kulturen i landet vårt, og det er en helt super måte å produsere trygg mat av topp kvalitet på – på ressurser som ofte ellers ville bli stående ubrukt.

Fra Arbeiderpartiets side synes vi det er positivt at reindrifftsavtalen i år gjør at det blir bedre muligheter for å kombinere ferie og fritid i reindriffts næringen. Derfor ser vi det som veldig positivt at det er enighet mellom partene om å øke distriktstilskuddet, og at det gjøres en endring slik at distriktene kan dekke utgifter til avløser når reineiere skal ha ferie. Det er en viktig side av landbrukspolitikken vår som andre deler av landbruket også trenger og har glede av, så det er supert at det også forbedres innenfor reindriffts næringen.

Ellers har det vært en krevende vinter for mange i næringen med en førkrise. Det viser betydningen av å ha beredskapstiltak og av å ha et kriseberedskapsfond som er stort nok til å håndtere den typen uforutsette situasjoner.

Guro Angell Gimse (H) [13:37:59]: I årets forhandlinger om reindrifftsavtalen har avtalepartene prioritert dem som har reindrift som hovednæring, og partene har også viet den pågående beitekrisen stor oppmerksomhet. Situasjonen med mye is og snø, som utilgjen-

geliggjorde beiteområdene, ble karakterisert av partene som «en ekstraordinær situasjon».

Jeg er glad for at avtalepartene har styrket kriseberedskapsfondet over gjeldende avtale, slik at det blir gitt støtte til innkjøp av fôr. Avtalen for 2020/2021 legger også opp til å styrke fondet ytterligere for å kunne gi støtte i tilsvarende situasjoner framover.

Vi støtter styrking av distriktstilskuddet for at distriktene kan dekke utgifter til avløser og ferier, slik at reineierne muligheter for mer fritid og ferie blir styrket.

Vi har merket oss at overvåkningsprogrammet for Finnmarksvidda viser at reinbeitene har hatt en positiv utvikling etter reintallsreduksjoner, men at situasjonen er at beitearealene er utnyttet maksimalt. Avtalepartene er enige om å øke produksjonen og lønnsomheten på andre områder enn gjennom økt dyretall. Da er det bra at mulighetene reineierne har til oppfølging og støtte til utviklingsprosjekter, videreføres.

Avtalepartenes prioriteringer innebærer en styrking av rammevilkårene til næringen. Det er bra, og vi gir vår tilslutning til reindrifftsavtaleproposisjonen slik den foreligger.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [13:40:07]: Jeg er glad for at vi har fått til en reindrifftsavtale, og at det i avtalen er tatt med penger til beredskap slik at vi kan håndtere slike tilstander som vi har hatt i vinter. Det har vært en krevende tid for reindriftnæringen, og jeg vil her benytte anledningen til å skryte av det arbeidet som næringen gjorde i en vanvittig tid. Det var barn av reindriftsutøvere som ikke så faren sin før nå på våren. Fokus på å skaffe mat til dyrene var fantastisk. Føringen startet tidlig, og denne føringen førte til at man nesten ikke har mistet dyr på grunn av beitekrisen. I 1989 mistet man 60 pst. av reinflokkene, og problemene var kjempestore over lang tid.

Forutsigbarhet gjelder også hvor mye av produksjonen som skal gå til rovvilt. Rovvilt gjør store inngrep i reineierne økonomi. Senterpartiet mener staten ikke oppfyller sine forpliktelser ved å la rovvilt ta så stor del av reinnæringens levebrød. Det vi opplever nå, er at nyfødte kalver i for stor grad blir ørnemat. For dem som opplever dette, er det tragisk og kanskje unødvendig.

Vi må i mye større grad lytte til næringen selv og virkelig anerkjenne den solide kompetansen næringen besitter. Reindriftnæringen selv er den som kan fortelle hva som fungerer, og hva som ikke gjør det – og da må vi lytte. Vi må ta inn deres kompetanse på samme måte som man på andre felt har ekspertutvalg og fagkyndige utredninger. Man trenger ikke ha en akademisk doktorgrad for å være ekspert.

Når det blir snakk om reindrift, blir det ofte snakk om reintall. Jeg har sagt det før her på Stortinget, og jeg

sier det igjen: Reindrift er så mye mer enn reintall. Framover håper jeg at vi nå kan legge vekk reintallfokus litt.

Man kan ikke bare fortsette med å bygge ned beite-land for så å be reindriften leve av færre og færre rein. Alle vi andre forventer årlige lønnsøkninger. En næring kan ikke leve med at inntjeningsgrunnlaget smuldrer bort og i neste runde bare avbøtes med krav om ytterligere reduksjoner i reintall.

Det er gledelig å se at det er god rekruttering til næringen. Mye ungdom deltar og vil inn i næringen – helt eller delvis. Norge skal være stolt av at vi har en sterk og levende reindriftnæring, en unik urfolksnæring som produserer fantastiske råvarer på karrige og værharde beiteområder.

André N. Skjelstad (V) [13:43:27]: Reindriften er en viktig kulturnæring, og den tar også vare på urbefolkningen vår. Da må de selvfølgelig også ha samme muligheter både til avløser og til det en inkluderer når det gjelder distriktstilskudd. Velferdsordninger betyr også å ha muligheten til å utvikle den næringen på samme måte som i resten av samfunnet.

Det er som sagt en viktig kultur, som leverer fantastiske produkter. Reinkjøtt er godt, men det er også mye mer i dette, for dette er ikke bare en næring, det er også en kultur. Det er muligheter som det kanskje ikke er tatt like stor høyde for, men som vil kunne utvikle seg, og det er reiselivsopplevelser. Jeg tror at reindriften har mange muligheter rundt det framover.

Så har vi dette med kriseberedskap, som vi har vært innom før, og beitekrisen som vi har sett i Finnmark nå, men jeg tror også at det ligger noe her som vi er nødt til å ta høyde for framover. Det er klart at beite er en minimumsfaktor innenfor reindriften, tilgangen til beite, både sommer-, vår- og vinterbeite. Vi ser også i mitt område, på Fosen, at vi har noen utfordringer. Noen av utfordringene heter vindmøller, og det er en av de store utfordringene for reindriften. Jeg synes at samfunnet kanskje i større grad burde sett at dette er ikke bare enkle hyttefelt, men dette er store industrielle arealer som blir tatt – rett i det som er beiteområdene for den samiske virksomheten. Det vil igjen gå ut over beiteområdene, som igjen vil vanskeliggjøre urbefolkningens rett til å kunne holde på med sin næring. Det tror jeg også vi er nødt til å ta høyde for i senere debatter.

Steinar Reiten (KrF) [13:45:57]: I Kristelig Folkeparti registrerer vi med tilfredshet at det er oppnådd enighet mellom staten og Norske Reindriftsamers Landsforbund om reindrifftsavtalen for avtaleperioden 2020/2021. Granavolden-plattformen viser at den samiske reindriften er en viktig kulturbærer for det samiske folket. Grunnlaget for det ble sikret ved at regjeringen i samarbeid med reindriftnæringen legger til rette

for en økologisk, bærekraftig reindriftsnæring, som også har økt produksjon og lønnsomhet gjennom en rasjonell og markedsorientert drift som mål.

Regjeringen vektlegger næringsretting og tilrettelegging for dem som har reindrift som hovedvirksomhet, noe som også kommer til uttrykk i reindriftsavtalen som partene har blitt enige om.

Det har vært en tøff vinter for dem som har utkommet sitt i reindriftsnæringen. Uvanlige klimaforhold, med mye snø og låsing av beiter, har gjort det nødvendig med ekstra økonomisk bistand fra staten til føring av reinflokker. Om lag 160 000 rein har vært berørt av beitekrisen. Det utgjør faktisk 75 pst. av all tamrein i Norge. Jeg er glad for at partene i forbindelse med forhandlingene og for øvrig gjennom løpende dialog har funnet en løsning på det, først ved å overføre 10 mill. kr fra Reindriftens utviklingsfond til kriseberedskapsfondet i inneværende avtaleperiode, deretter gjennom en ekstrabevilgning på 20 mill. kr, da det ble klart at heller ikke det ville bli nok til å avhjelpe den akutte beitekrisen, og i tillegg 10 mill. kr i revidert nasjonalbudsjett for 2020.

Jeg vil benytte denne anledningen til å gi NRL og den politiske ledelsen i Landbruks- og matdepartementet honnør for god dialog og felles initiativ for å finne løsninger på den akutte krisen som reindriftsnæringen har stått oppe i de siste månedene.

Når det gjelder den inngåtte reindriftsavtalen for perioden 2020/2021, er det grunn til å glede seg over at det også i år er en kraftig økning i den økonomiske totalrammen. For ett år siden ble rammen økt til 136,1 mill. kr, noe som utgjorde en økning på 10,6 pst. fra 2018. Den trenden er blitt videreført i årets avtale, der rammen ble økt til 149,5 mill. kr. Dermed er totalrammen for reindriftsoppkjøret økt med 21,5 pst. på to år, noe som viser at Solberg-regjeringen har ambisjoner om å sikre god inntektsutvikling og styrking av sosiale ordninger i en typisk distriktsnæring, som også er en viktig kulturbærer.

Vi merket oss at partene i år har valgt å prioritere bedre mulighet for ferie og fritid for reineiere gjennom en økning i distriktstilskuddet. Etter en vinter og vår med beitekrise er partene nå enige om å styrke kriseberedskapsfondet, og utviklingsprogrammet blir videreført. Prinsippet om å prioritere dem som har reindrift som hovednæring, blir lagt til grunn også for årets reindriftsavtale. Det er gode prioriteringer som vi gir vår fulle tilslutning til.

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [13:49:00]: Jeg er glad for at vi har fått til en enighet om en avtale med næringen. Jeg er også glad for at det er en enstemmig

komité som står bak dette. Det synes jeg er betryggende for næringen.

Reindriften har denne vinteren og våren vært i en svært vanskelig situasjon. Ekstraordinære snøforhold har gjort det nødvendig i store områder å føre reinen med kraftfôr. Jeg har fulgt utviklingen i beitekrisen tett, gjennom dialog med offentlige myndigheter og med næringen selv. I mai fikk jeg endelig reise til Finnmark. Det gjorde et sterkt inntrykk å møte dem som sto oppe i denne krisen med begge beina.

Allerede under reindriftsforhandlingene om reindriftsavtalen fikk vi god informasjon om situasjonen, men den var bare knyttet til noen få geografiske områder. Jeg er glad for at avtalepartene besluttet å bruke av egenkapitalen til Reindriftens utviklingsfond for å tilføre midler til kriseberedskapsfondet.

Beitekrisen vedvarte, og regjeringen foreslo å bevilge 20 mill. kr i krisepakke før påske, og vi har foreslått ytterligere 10 mill. kr i RNB. Jeg mener vi har respondert godt på krisen. Så er det alltid noe som kan gjøres bedre, og vi vil se nærmere på hvordan beitekrisen er håndtert fram mot neste års reindriftsforhandlinger.

Reindriftsavtalen 2020/2021 har en ramme på 149,5 mill. kr. Rammen er altså økt med 13,4 mill. kr. Dette er en svært god prosentvis økning av rammen.

Nytt av året er at finansiering av tiltak for reineiere som er utestengt fra vinterbeiter i Sverige, er lagt inn i avtalen. Dette er viktig, for det er ingen snarlig løsning på utfordringene med grenseoverskridende beite mellom Sverige og Norge, dessverre.

Reindriftsavtalen viderefører prioriteringen av reineiere som har reindrift som sin hovedvirksomhet. Vi fortsetter å legge til rette for utvikling av tilleggsnæringer til denne driften. Dette siste er avgjørende for å øke verdiskapingen i reindriften.

Reindriftsnæringen er en fantastisk næring med mange utfordringer. Rovvilt, klimaendringer og utbygging av infrastruktur er krevende for en arealavhengig næring. Jeg ønsker å bruke den gode dialogen og det gode samarbeidet jeg nå har med både Sametinget og NRL, til å jobbe med disse utfordringene og til å føre videre en politikk for næringen som gagnar den enkelte reineier, og som viderefører reindriften som en viktig samisk kulturbærer.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Dermed er dagens kart ferdigdebattert. Stortinget tar nå pause, og i samsvar med den annonserte dagsorden vil det bli votering kl. 15.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 13.52.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 15.

President: Ingjer d Schou

Votering

Presidenten: Den innkalte vararepresentanten for Oslo, Per Espen Stoknes, tar nå sete.

Stortinget skal votere over sak nr. 32 på mandagens kart og over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 32, debattert 8. juni 2020

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arild Grande, Rigmor Aasrud, Lise Christoffersen og Elise Bjørnebekk-Waagen om tiltak for å styrke de seriøse aktørene i arbeidslivet og øke rekrutteringen til håndverksyrkene (Innst. 347 S (2019–2020), jf. Dokument 8:102 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Arild Grande på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Per Olaf Lundteigen på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Solfrid Lerbrekk på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det i de fag hvor det er fagbrev som er gjeldende utdanning, kun er aktive lærebedrifter som får offentlige anbudskontrakter, og at det i disse kontraktene stilles krav om høyere lærlinginntak enn det bedriften vanligvis har.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 79 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.01.38)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede krav til kompetanse hos arbeidsgivere og ledere i byggebransjen.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 71 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.01)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak om skjerpede seriøsitetsskrav i offentlige anbud som sikrer at seriøse håndverksbedrifter med lærlinger, egne ansatte og fagarbeidere får faktisk markedstilgang. For byggearbeid som krever byggetillatelse og ansvarsrett, må det stilles krav til fagkompetanse for det utførende ledd.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å åpne for at kommunene kan tildele opplæringsbedrifter, som står i fare for å måtte permittere lærlinger og fagarbeidere, vedlikeholdsoppgaver etter en på forhånd avtalt timepris. Tildelingen skal skje i samarbeid med partene i arbeidslivet.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 54 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.24)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen fremme en sak om skjerpede seriøsitetsskrav i offentlige anbud, herunder krav om fagkompetanse i utførende ledd. For offentlige anskaffelser under terskelverdien på 1,3 mill. kroner må det utarbeides kriterier for seriøsitet. Dette kan kalles «Lille-Doffin». Kriteriene må gjelde både for enkeltpersonforetak uten egne ansatte og for foretak med egne ansatte. For enkeltpersonforetak uten egne ansatte må det eksempelvis være krav om fagbrev eller tilsvarende innenfor det området det skal gis anbud på. For foretak med egne ansatte må det eksempelvis være krav om en andel faglærte innenfor det området det skal gis anbud på, en andel faste ansettelser, samt krav til antall lærlinger avhengig av størrelsen til virksomheten.

Bedriftene som oppfyller disse kravene, blir forhåndskvalifisert for en viss tidsperiode.

II

Stortinget ber regjeringen innføre statlige seriøsitetskrav tilsvarende Oslomodellen og retningslinjer fra Byggenæringens Landsforening og Fellesforbundet, i Statsbygg, Statens Vegvesen og alle statlig eide selskaper som lyser ut anbud til håndverksbedrifter.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 43 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.47)

Presidenten: Stortinget går da videre til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 9. juni 2020

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Ombudsmannsnemnda for Forsvaret sin innberetning om virksomheten i tiden 1. januar–31. desember 2019 (Innst. 341 S (2019–2020), jf. Dokument 5 (2019–2020))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 5 (2019–2020) – Ombudsmannsnemnda for Forsvaret sin innberetning om virksomheten i tiden 1. januar–31. desember 2019 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2, debattert 9. juni 2020

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Investeringar i Forsvaret (Innst. 339 S (2019–2020), jf. Prop. 78 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Liv Signe Navarsete på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Liv Signe Navarsete på vegne av Senterpartiet

Det voteres over forslag nr. 1, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa om å leggje fram ei kostnadsoversikt over påkomne og komande kostnader for etableringa av basen for maritime overvåkingsfly på Evenes flystasjon.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 71 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.52)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan starte opp nye investeringsprosjekt, og endre kostnadsramma for tidlegare godkjente prosjekt, medrekna større egedoms-, bygge- og anleggsprosjekt, omtala i kapittel 2 Nye materiellprosjekt for godkjenning, kapittel 3 Nye egedoms-, bygge- og anleggsprosjekt for godkjenning og kapittel 4 Endring av tidlegare godkjente egedoms-, bygge- og anleggsprosjekt i den framlagde proposisjonen, innanfor dei fastsette kostnadsrammene.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 2, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan starte opp nye investeringsprosjekt, og endre kostnadsramma for tidlegare godkjente prosjekt, medrekna større egedoms-, bygge- og anleggsprosjekt omtala i kapittel 2 Nye materiellprosjekt for godkjenning, kapittel 3 Nye egedoms-, bygge- og anleggsprosjekt for godkjenning og kapittel 4 Endring av tidlegare godkjente egedoms-, bygge- og anleggsprosjekt, i den framlagde proposisjonen, innanfor dei fastsette kostnadsrammene, med unntak av ei auka kostnadsramme på om lag 0,5 mrd. kroner for å etablere fasilitetar for maritime patruljefly på Evenes flystasjon.»

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Senterpartiet ble innstillingen bifalt med 74 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.36)

Votering i sak nr. 3, debattert 9. juni 2020

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Jonas Gahr Støre, Ingvild Kjerkol, Åsunn Lyngedal, Nils Kristen Sandtrøen og Cecilie Myrseth om etablering av et nasjonalt cluster for utvikling og produksjon av vaksiner (Innst. 343 S (2019–2020), jf. Dokument 8:89 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten har Terje Aasland satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget som sikrer offentlig-privat samarbeid om etablering av et nasjonalt cluster for utvikling og produksjon av vaksiner for mennesker, dyr og fisk.»

Det voteses alternativt mellom forslaget og komiteens innstilling.

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:89 (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Jonas Gahr Støre, Ingvild Kjerkol, Åsunn Lyngedal, Nils Kristen Sandtrøen og Cecilie Myrseth om etablering av et nasjonalt cluster for utvikling og produksjon av vaksiner – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 45 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.56)

Votering i sak nr. 4, debattert 9. juni 2020

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om etablering av beredskapslagring av matkorn (Innst. 344 S (2019–2020), jf. Dokument 8:92 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Nils Kristen Sandtrøen på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

- forslagene nr. 2 og 3, fra Bjørnar Moxnes på vegne av Rødt

Det voteses over forslag nr. 3, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede et toprissystem for kraftfôr til husdyr i norsk jordbruk, etter modell fra den tidligere ordningen med 'kraftfôrabbatt' som ble avvirket i 1981.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 84 mot 3 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.39)

Presidenten: Det voteses over forslag nr. 2, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en tiltakspakke for jordbruket, for å sikre økt norsk sjølforsyning.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 85 mot 2 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.59)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:92 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om etablering av beredskapslagring av matkorn – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteses alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem finansiering og en plan for gjennomføring av beredskapslagring av matkorn i forbindelse med statsbudsjettet for 2021.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og So-

sialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 46 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.50)

Votering i sak nr. 5, debattert 9. juni 2020

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2020 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2020/2021) (Innst. 345 S (2019–2020), jf. Prop. 99 S (2019–2020))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

I

I statsbudsjettet for 2020 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1151		Til gjennomføring av reindriftsavtalen	
	75	Kostnadssenkende og direkte tilskudd, <i>kan overføres, økes med</i>	170 000
		fra kroner 88 200 000 til kroner 88 370 000	
	79	Velferdsordninger, <i>kan overføres, reduseres med</i>	170 000
		fra kroner 4 000 000 til kroner 3 830 000	

II

Sak nr. 6 [15:08:16]

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den foreslåtte reindriftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2021.

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Møtet hevet kl. 15.09.

